

RUNAR SCHILDT

REGNBÅGEN

BORGÅ 1916 HOLGER SCHILDTS FÖRLAG

HELSINGFORS 1916 SIMELII ARVINGARS BOKTRYCKERI

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har hämtats från **Nationalbiblioteket i Helsingfors**. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2014 av Bert H.

Midt i Räfsbacka by, på en liten bergklack, låg skräddarens stuga. „Körkan“ kallade grannarna den, men det var bara på gemenhet, för rundtomkring lågo fem stora bondgårdar med stuga, två kamrar och farstukvist, och skräddar Björkman hade bara stuga och kammare. Hvad jorden beträffar var det inte heller så betydligt med mästarn, han arrenderade några ängslappar och fem steniga åkertegar af stadens ägor, och det var ju bara en nypa snus i bredd med Nissas, Jofs, Kuggas och Smiss, de fyra stora donationshem-manen, där åboarna suttit led efter led i hundra år alltsen hemmanen blefvo staden gifna till utrymme och mulbete. Föratt nu inte alls tala om Öfre Grindas som var ett riktigt skattehemman på tre åttondedels mantal.

„Lyktan“ brukade Björkman själf kalla sin stuga, för han kunde hålla utkik åt tre håll utan att röra sig från sin vanliga plats på skräddarbordet vid östra lång-väggsfönstret.

Först och främst hade han utsikt öfver svinavallen, som låg där fullströdd med underliga stenar, några voro höga som hus, andra små och aflånga och på dem redo barnen gränsle; stenarna hade namn alldeles som de riktiga hästarna i stallet, och ibland fingo de både hö och hackelse och vatten.

Egentligen var vallen allmänning, men det fanns inte en i hela byn som skulle haft mod i bröstet att föra dit sina kräk sedan Kuggas en gång i tiden utsett backen till betesplats för sina får. En sådan karl var Kuggas. Och närhelst Björkman under den gröna årstiden tittade ut ge-nom sitt låga, bläddriga fönster, såg han Kuggas’ får stå där med baken i vädret och nosen i det snaggiga, magra gräset, och ibland flögo deras svansstumpar af och an så kvickt som oron i ett litet ur som har riktigt brådtom. Morgnar och kvällar samlades de gärna kring Kuggas’ gamla saltbod och slekte girigt de understa stockhvarfven där det sipprade fram af den sköna saltlaken. Deras

sträfva tungor hade småningom slickat bort halfva stocken — när som helst kunde man vänta att få se hela härligheten ramla ihop. Högre upp på väggarna sutto några runda hål, dem hade rysskulorna borrat en gång i världen långt före sista kungens tid. Så gammal var Kuggas' saltbod. Det kunde man förresten se redan däraf att den ingen trappa hade; i stället stod där en väldig trädrot, och på den fick kvinnfolket svinga sig opp när de hade något ärende till boden.

Genom gafvelfönstret kunde Björkmanse en skymt af sin egen bod, mossig och grönspräcklig också den. Därbredvid låg hans trädgård. Två raggiga äppelträn stodo där med hoptrasslade kronor och stödde hvarann i sin ålderdoms svaghet och ynkedom. Deras frukter brukade vara små som tallkottar och sura så att munnen vreds på sned, men det var vackert att se när blommen om våren sprack fram ur de mossiga kvistarna. För Björkman var detta det största af alla under som våren förde med sig, eller rättare sagdt det enda han ansåg som ett underverk. Att det kan komma fram så mycken vackerhet ur de gamla torra skrällena, brukade han säga ibland. Det är som själens uppståndelse på den yttersta dagen.

Rundtomkring äppelträna snodde sig ett ogenomträngligt snår af krusbärsbuskar, rosor och syrener. Längre fram på sommaren brast det lös en väldig färgprakt därinne. Ringblommorna lyste som guldpengar, kejsarkronorna öppnade vidt sinaspräckliga tigergap, pionerna pöste och Noaks ark vaggade majestätiskt för vinden. All denna härlighet fick rum i Björkmans trädgård, som var mindre i omfång än Kuggas' stugugolf.

En gång hade mästarn vid godt lynne roat sig med att bygga ett staket kring sin trädgård, inte en vanlig gärdsgård som de andra byssarna, utan ett riktigt spjälstaket, ett herrgårdsstaket, ett hög-färdsstaket med en liten grind på framsidan. Han fick höra af det en gång i veckan så visst som tuppen gal när det ljusnar. Han fick äta upp det staketet vid hvarje läsförhör, bröllop och barnsöl i hela byalaget. Hans brott dömdes så mycket strängare som det icke var det enda man kunde lägga honom till last. Först och främst var han utsocknes ifrån, de andra byssarna voro släkt mest allesamman och hade skogen, fiskbragderna och en hel del redskap ihop. Han hade kommit nerramlande öfver byn som frånhimmeln: hösten 1845, när en del af stadens jord bjöds ut på vanlig arrendeauktion, hade han kommit instöflande och bjudit öfver Kuggas, som ville åt dessa små lappar därför att de så bekvämt kunde brukas i samband med hans hemman. Sedan hade nykomlingen timrat ihop åt sig en stuga på en gammal stenfot, och den stenfoten — nåja, det kommer senare.

Hvad mer kunde Björkman se från sin vanda plats i Lyktan? Inte så mycket. Utanför västra långväggsfönstret bredde sig hans åker så mycket som fem smala tegar nu en gång kunna breda ut sig i denna vår värld. Där stod hans stall, fähus, hönshus, svinkätte, lada — alltsam-man förenadt i en enda byggning, och den var inte stor. Ett stycke ifrån låg ett halmtak på jorden och såg ut som ett sjunket hus, men det var bara Björkmans potatisgrop.

Nedanför åkrarna löpte ett virrvarr afgärdsgårdar och hässjor, och tåget buktade uppför en sluttning där skogen stod svart och tung och blef hemsk i solnedgången. Där låg Kolabackens ödetorp med öfvergifven tjärdal och gammal kolmila, där slingrade smala kostigar genom djupa skogen ända bort till stora landsvägen.

*

Detta var en lördagseftermiddag i juni krigssommaren 1855.

Mästarn satt på sitt bord och låtsade gno på med sömnaden, men i själfva verket väntade han bara på herrarna från staden, magister Carstenius och handelsman Markelin som han skulle ut till hafs med på fiske.

Sedan många år tillbaka brukade dessa tre så ofta det sig göra lät segla ut till en holme där handelsman låtit bygga en fiskarkoja med britsar och en liten eldstad. Där skrämde de småfisk i sina nät ochlade ut långrefvar på femhundra krokar; där stekte de feta abborrar på flata stenar, där sköto de allsköns villebråd som af Försynen är bestämdt till människors föda eller beklädnad, där sögo de i sig den mäktiga, salta luften och släckte sin törst i kraftigt, hembrändt brännvin. Det blef för dem alla hela sommarens inbegrepp och mening, detta fria lif vid hafs-kanten, det förde dem så nära hvarann trots olikheten i stånd och villkor att de med full rätt kunde kalla sig hvarandras vänner.

Det var första gången de ämnade sig ut i år. Kriget hade gjort att de inte tidigare kommit sig för. Ute i sjön låg

fienden och kapade allt som flöt på vattnet, ibland stack han sig in någonstans på den långa skyddslösa västkusten eller i Hangötrakten och brände och härjade. Det var riskabelt för hvem som helst att våga sig ut till hafs, ty de stolta sjöhjältarna försmådde inte ens skötbåtar som god pris.Men i längden blef det omöjligt för de tre, magistern, handelsman och mästarn, att stanna hemma på landbacken för krigets skull. En kväll träffades de, som ofta skedde, i Markelins bod. Nu måste jag ut till kojan, sade handelsman, om jag så får sitta som krigsfånge i tio år. Har ni lust? Det var också en fråga! Och nu satt Björkman alltså och väntade de andra.

Det var ganska tyst i skräddarstugan. Bredvid mästarn satt gesällen, den glada gesällen, men han hade redan sjungit igenom hela sin repertoar — utom den delen som bara kom fram när han var pi-rum, och nu hade han hållit sig förunderligt nykter så lördag det var. Kanske kom det sig af det viktiga arbete han hade för händer: Kuggas' kyrkrock som

måste vara färdig till söndagen, för då skulle Kuggas till altars.

— Undrar hvad skälmstycken Kuggasnu går och bär på när han behöfver nattvarden så här mellan helgerna, sade gesällen. Han försummade aldrig ett tillfälle att hacka på storbönderna när ingen af dem kunde höra det, men väl mästarn.

Björkman svarade dock ingenting den här gången. Han kastade en hastig blick på väggklockan i sitt vackert svängda skåp med rosor och gröna kvistar. T a m-pus fugit stod där med tunna, siratliga bokstäfver under visaraxeln. Hvad det betydde visste mästarn verkligen inte, och det bekymrade honom föga, men han såg att lillvisaren närmade sig fem, och det betydde att magistern och handelsman kunde komma hvilket ögonblick som helst.

— Ella, ropade han, tag burken och gräf lite mask åt oss bakom vedtrafven.

Ella, det var lärpojken Erland, han satt på trappan och skalade potatis. Sykons-ten hade ännu många hemligheter för honom, men i hushållet blef han skickligare för hvar dag som Gud gaf. Det måstesä vara, för faster var enda kvinnfolket i gården, hon hade fyllt sjuttitre vid mic-kelsmäss och pinades med en elak skälfva i händerna. Det var förresten märkligt med de händerna, ett helt långt arbetslif kunde ses på dem. De voro brunfläckiga och hårda som trä, fingrarna så underligt trubbiga, man kunde ha trott att de blif-vit så där korta genom slitning. Gumman sof mindre än hönsen och hade alltid brådtom, men det ville just inte bli till någonting numera. Mest hängde hon med näsan öfver spisen, flyttade på häll-ringarna och sprätte askan omkring sig med en gammal vinge.

— Det behöfs yngre kvinnfolk här i gården, det börjar gå på rullorna med alltihop — så tänkte Björkman hvar stund på dagen, och ändå gick han där ogift. Det förundrade byssarna mycket, han var trettifem år gammal nu redan och hade bott under eget tak i tio.

När klockan slog fem och slaglodet bör-jade dundra mot fodralet som dess vana var, strök mästarn syringen af fingret och stack nålen i dynan som var sargad och full 'af hål likt ett fåfängt älskande hjärta. Nerkommen på golfvet började han sträcka ut benen, det ena efter det andra, rätt ut i luften — precis som en tupp. Det knastrade i senorna och knäna sade knax. Sen gned han en stund sitt högra ben, det värkte som vanligt just i knölen där benstumparna växt ihop så snedt och opass-ligt. För tjugu år sen hade han nämligen fallit ner från tre famnars höjd på kommerserådet Rundmans slättoppade skonare Arethusa i Spanska sjön. Sen dess var Björkman halt och fick bära den skammen till råga på vanhedern att vara skräddare. Det kunde ha varit nog med bara det ena, tyckte han, men hvem är man för sitt öde?

— Nu kan faster sätta klarningen i kaffet, sade Björkman. Så gick han ut på mangården och kastade en granskandeblick på sin goda häst som betade bakom potatisgropen. Det var ingen vanlig bondkamp, han glänste af god vård som en vagnshäst på en herrgård och han hette ingenting mindre än Marengo, alldeles som svarta hingsten på Sjöö där mästarn var barnfödd. Men Björkmans Marengo slog inte bakut och brukade aldrig fnysa så att skummet rök omkring, för han var i självfva verket bara en fredlig valack.

När mästarn sett sig mätt på den präktiga hästen och strukit den ett par tag öfver hårremmen, gick han in i boden för att klä om sig.

Björkmans bod var ingenting att förakta. Väl kunde det hända att bottnen på mjöllåren alltför ofta grinade blank och slät emot honom och att där i takbjälkarna inte hängde annat än barskrapade skinkben som dinglade sorgmodigt på sina krokar. Men oppe på löftet var det mera fullproppadt med kläder och allehanda skatter än hos mången annan

2 — Regnbågen.i byn. Där funnos kistor med underliga syrtuter med blanka knappar, höga hattar som ingen lefvande längre bar maken till, trasiga fårskinnspälsar och höga sjöstöf-lar. Där funnos åror och gamla ljusstakar, käppar och lyktor och fönsterskärmar och klocksträngar och gamla bilder i smala ramar. Mal och rost var i flitig verksamhet här och tärde hastigt på Björkmans arfvegods. Faster var för gammal att vädra och piska. Här behöfs kvinnfolk, ungt kvinnfolk, tänkte Björkman, och så bytte han sin hvardagsrock mot en annan som tidens tand gnagt många hål i och drog på sig sina bästa sjöstöflar. De hade väldiga kragar som gingo högt upp öfver knäna, maken till höga stöflar fanns inte i sju byar; vattnet gick ju ut och in i dem som hemma hos sig, men sanden och leran höllo de makalöst borta.

Sen tog mästarn ner sin gamla lodbössa från väggen och fyllde omsorgsfullt kulpungen och kruthornet. Nu var han fär-dig, men magistern och handelsman hördes inte af. Björkman gick bort till gluggen på bakre gafveln och kikade ut. Landsvägen låg där så tom som kyrkan på hvardagarna. Men borta vid Grindas’ källa gick en ljusklädd flicka med ett äm-bar i hvar hand. Det var nu i och för sig ingenting märkvärdigt, för hela byn tog ju sitt dricksvatten därifrån, så utmärkt var den källan. Men Björkman såg och såg på den ljusa flickan som på en hamn eller en sjöjungfru. Nu vindade hon opp brunnsämbaret, det var tungt och åbäkligt; det gnisslade i svän-geln. Hon hade oppkaflade ärmar och stod litet framåtlutad för att få bättre spjärn med fotterna. Händerna fattade så stadigt och säkert om stången som bar ämbaret. Han tyckte sig nästan se hur musklerna spändes i hela hennes kropp tills det bräddfulla ämbaret slutligen kom opp på brunnskanten och öfver-loppsvattnet skvalpade ut öfver hennesbara fötter. Hvad hon är stark, tänkte han. Och hon var liksom ljusare än någonting annat där ute.

När Björkman kom in i stugan igen satt gesällen där med en min.

— Ska inte mästarn ner till Grindas’ källan? frågade han så oskyldigt.

— Är dricksvattnet slut nu då?

— Inte hvad jag vet, men här gick just

en öfver backen som tycktes vara på väg dit. .

Björkman låtsade ingenting förstå.

— Hvem var det då? frågade han likgiltigt. Nu teg gesällen och fick ett förfärligt bestyr med ett knapphål i Kuggas’ kyrkrock. Men den beskedliga Ella var genast till hands med svaret:

— Det var Kuggas-Sigrid som gick efter vatten, sade han. Och han menade ingenting särskildt.

— Jaså, sade mästarn, och så gick han ut på gården igen.

Det här är illa, tänkte han, nu pratasdet redan om det fast det ingenting är. Nu har jag skadan men ingenting vidare heller.

Men innan Björkman hann fördjupa sig i sorgliga betraktelser dök magisterns magra och underligt kostymerade gestalt helt oväntadt fram mellan stenarna på svinavallen, och tätt efter kom handelsman med raska steg.

Nu hade solen halkat så pass långt öfver mot väster att där knappt blef tid till kaffedrickning. Sen gingo de tre belastade med fiskdon, skjutattiraljer och vägkost genom byn mot stranden, det var en god bit dit ner. Björkman hade ingenting emot att bli sedd i sällskap med dessa herrar, hans goda vänner som hvar man visste. Det var hans lilla upprättelse för böndernas gnat och missaktning. Magistern räknades nu inte för så mycket, han var ju så förfärligt fattig och drack gjorde han också, men handelsman Markelin, det var ett namn som höll.Den lilla karavanen beskådades mycket riktigt med stor uppmärksamhet och flit öfverallt där den drog fram. Mest kanske dock när de hunnit till utkanten af byn, där stodo små stugor i klungor och i dem bodde backstugusittare,

handtverkare och sjömansfamiljer. Hvarje husklunga hade sitt eget namn som sjöfolket gett: England, Frankrike och Spanien. Ett dike skilde dem åt och en gärdsgård var tillräcklig gräns, de lefde i sämja med hvar-ann, ty de voro alla lika fattiga och hade ingenting att afundas hvarandra. Det är förresten märkvärdigt med sjöfarande hvad de få mycket barn fast de så sällan äro hemma. Nu döko alla ungarna opp ur sandgropar och buskar och tassade fram för att se de främmande herrarna, de stodo där med hvita luggar och runda ögon men ingen sade ett ord. Utanför skomakarns tronade i sanden en liten man på ett år eller så, det hade just händt honom någonting och han satt med ofantligtallvar och pekade på marken mellan sina knän.

På gränsen mellan Frankrike och Spanien hof magistern upp sin röst och sade högtidligt:

— Karl Gabriel Björkman, vet du hvad jag kom att lägga märke till i din eljes så utmärkta stuga?

— Nej, svarade mästarn, det vet jag inte, men det kan väl ha varit litet af hvarje, faster är för gammal och ser inte mera så bra som förr.

— Litet af hvarje? Nej, det var någonting enastående, någonting alldeles upprörande.

— Det var väl aldrig en torraka? sade mästarn oroligt.

— Värre, mycket värre. På din klocka står Tampus fugit. Vet du hvad det vill säga?

— Det är väl latin eller grekiska, kan jag tänka. Men aldrig har jag vetat att det betydde någonting opassligt.— Det betyder ingenting, hvarken pass-ligt eller opassligt, det vill vara latin men det är inte latin. Det är en bock och ingenting annat. Nu måste du genast låta måla om det till Tempus.

Björkman drog en lättnadens suck.

— Var det bara det, sade han, här går jag och skrämmer opp mig för ingenting.

Magistern stannade midt på vägen och fäktade med den handen som bar ladd-staken och smörbyttan.

— Du säger att du ämnar låta dina barn gå i skola och studera! ropade han.

— Om du nu från början förgiftar deras själar med ett horribelt fel, som de hvarje dag måste stirra på, så kan det hända att all senare undervisning är bortkastad. De klassiska språken är all bildnings källa och hörnsten, allt annat bygger på lösan sand. För din egen skull hoppas jag att du genast låter rätta felet.

— Jag tror inte det, svarade mästarn.

— Klockan är bra som den är, jag harärft den efter far min och den går säkrare än solen.

— Tänk på dina stackars ofödda barn! skrek magistern.

— Jag ska väl först tänka på en mor åt dem, invände Björkman.

— Gör det, men gör det snart, sade handelsman, och det var det första han fick ur sig sen han hälsat goddag. Sådan var han, ena dagen stum som de oskäliga djuren, däremellan kunde orden komma hoppande ur hans mun som när fåret gör på näfver.

Och så voro de framme vid nothusen.n.

Solen hade redan begett sig på dykar-färd, fågelskriket var stilla nu och vinden höll på att dra sista sucken. Det var mycket tyst, så tyst som det en gång skall varda i himmelriket vidpass en half stund, enligt Skriftens ord. Ute i sjön låg långrefven och arbetade på egen hand med läckra beten.

På en klippa utanför handelsmans fiskarkoja sutto de tre, en eld brann emellan dem. De hade halat opp några svarta skålpundsabborrar vid en grynna, stekt dem på glöd och med tilltugg ur matsäckarna gjort sig en ypperlig kvällsmat. Nu höllo de elden vid makt för nöjes skull och kanske också med tanke pånattkylan som kommer så skarp och rå någon stund före soluppgången. De hade druckit ett par koppar kaffeknorr med konjak, nu var kaffet slut och konjaken desslikes. De drucko brännvin i stället och det smakade nästan ännu bättre.

— Det är skönt att dricka, sade magistern och sträckte ut sig halft liggande. — Och det är bra att vara full ibland,

man blir liksom mera bekant med sig själf. För det är som att vända opp och ner på en proppfull låda som man i hvardagslag drar ut och in hur många gånger som helst utan att se annat än det som ligger öfverst. När allt ligger ut-stjälpt kommer mycket i dagen som man ren hunnit glömma att man någonsin ägt. Underliga saker som man kanske inte mera kan använda.

Och så får man se hvarann på afvigan, och det är också bra, för hvad vet vi egentligen om hvarann? När det regnar och solen samtidigt råkar skina, då serman ju en regnbåge, och så tror man att de andra ser samma regnbåge, men det är inte sant. Hvar och en ser sin och vi vet egentligen ingenting om de andras. Regnet är väl ungefär detsamma för oss alla och solen är bara en, men hurdan regnbågen är — det beror på ögat som ser. Därför ska vi supa oss fulla i kväll, och så ska hvar och en berätta hur hans regnbåge ser ut.

— Det tycks gå rundterikring i krumelunten på magistraten, sade handelsman och blåste ut ett väldigt rökmoln mot magistern. — Ska vi röka ut spökena ur hjärnkontoret?

— Akta mitt hufvud, sade magistern. — Det finns så mycket vackert där. Hela Rom och det bästa af Grekland.

— Det var fan! sade handelsman. — Jag har alltid tyckt att Björkman var en förbaskad kaxe som har England, Frankrike och Spanien i sin by, men hvad är det mot farbror som har Grekland i knop-pen. Är farbror inte rädd att den ska sprängas ? .

— Inte numera, svarade magistern. — När jag var mycket ung kunde det komma stunder då jag trodde att tinningarna skulle rämna. Det brusade och sjöng därinne, kanske brann det ibland, där fanns mycket brännbart och sprängämnen också. Jag är aflad 1789, min ungdom var en stor tid. Riken och väldigheter steg opp och sjönk tillbaka som vulkaniska öar vid jordbäfning. Men det vet ni ingenting om, ignoranter.

— Rant kan Höga Visheten vara själf, sade handelsman. Nu är farbror snart full igen, men jag och mästarn, vi står oss som karlar. Det brusar inte så mycket i våra hufvudknoppar, där finns bara lite smått och godt till husbehof, men det är säkert bättre för hälsan.

Magistern for med handen öfver tinningarna och hjässan.

— Hvad det kan rymmas mycket mel-lan fyra trånga väggar, sade han. — En hel värld, större än den vi ser med våra ögon. Torn och tinnar, vi bygger hela lifvet igenom, och när vi når allra högst då dör vi alldeles som korallerna. Och maskarna har väl en knapp dagsresa tvärsigenom vår värld, från ena ändan till den andra.

Nu hade handelsman fått nog, det roade honom inte längre.

— Det kan bli på tiden att här sägs ett klokt ord i afton, eljes slutar vi alla på dårhuset. Hör nu Björkman, hur blir det med den där pälsen som jag ville ha sydd redan i fjol? Kan inte mästarn sy den åt mig, för gammal vänskaps skull? Så får jag den bättre gjord än i stan.

— Han smickrar dig, Björkman! ropade magistern. — Nu ska du akta dig!

— Här behöfs inga varningar, svarade Björkman. — Jag har fått ett ämbetsbref af guvernören i Nylands län, och där står att jag å dragande kall och ämbetets väg-nar varder befullmäktigad och förordnad att vara sockneskräddare i tre socknar, men stan hör inte dit. Man ska veta sina gränser, handelsman.

— Mästare! utropade magistern. — Du anar inte själf hur rätt du har. Mitt lif är förfeladt därför att jag inte visste mina gränser, eller snarare: jag visste inte min plats. Jag blef en dålig ungdomens lärare, en förledare genom mitt exempel, en ny Catilina. Min plats hade varit bland skalderna, nu går mina odödliga dikter oskrifna i grafven med mig. En enda är fullbordad, den skall tryckas efter min död, då skall fäderneslandet söija en stor och dock okänd son som gått hädan i obemärkthet. Det är ett epos i tolf sånger om biskop Johan Gezelius den äldre, det rymmer hela stormaktstiden, Atlantican och mer. Ni två som är mina sista återstående vänner ska få höra det redan nu. Så här börjar inledningssången:Satt i sin biskopsstol vid Auras frostiga stränder

Åldrig och vördnadsvärd Johannes, den äldre Ge-

zelius,

Långhvitskäggig och sträng, med handen knuten —

— Nej, hör nu farbror! ropade handelsman. — Vi kan den utantill.

— Afbryt mig inte! Nu måste jag börja om från början:

Satt i sin biskopsstol vid Auras frostiga---

— Håll käften, farbror lilla.

— Silentium och respekt för sångmön, mina herrar!

— Inte finns här någon mö inte. Ta sig en sup, farbror, och låt bli att tugga dynga med mun.

Magistern läskade sig ett slag och så började han igen:— Om inte farbror håller mun så börjar jag läsa högt ur min kassabok.

Magistern afbröt tvärt deklamationen. Han satte sig upp och såg sig omkring med en stor blick.

— Mehercule! sade han. — Jag ser att jag lidit skeppsbrott vid en vild och barbarisk kust, jag har råkat i skyternas våld. Aldrig skall jag återse dig, hvit-glänsande Akropolis. Hvar är nu allt? Hvar är Kronidens borg och hvar filosofernas pelargångar?

— Det vete fan, svarade handelsman lugnt och knackade ur sin pipa mot en sten. — Men här är brännvinspluntan.

— Hårdt var mitt öde, mumlade magistern. — Jag är Perikles' ättling och Ciceros arftagare, och här sitter jag klädd i trasor på en kal klippa i Ultima Thule och dricker brännvin med en bodbetjänt och en byskräddare. Men, fortfor han och höjde rösten, jag vill säga dig, bror Markelin, att ditt ofinkänsliga tal om kassa-

3 — Regnbågen.boken var sådant att det kunde komma stenarna här att rodna. Jag börjar nästan ångra att jag några gånger i stunder af tillfällig förlägenhet tillåtit dig att försträcka mig några småsummor, löjligt litet för resten. Hvarför tror du historien bevarar Maecenas' namn, tror du det är för att han var en stormästare i att ockra och roffa och samla pengar på hög? Nej, det är därför att han skänkte Horatius en villa. Har du skänkt mig en villa, villam suburbanam et sumptuosam? Nej, du har på sin höjd lånat mig några pappersrub-ler då och då, och för det priset vill du köpa en plats bredvid Maecenas. Och du har panna att skryta med det just i det ögonblick då jag står i beråd att låta dig höra mitt epos. Runeberg själf har läst de två första sångerna, och han sade att det såg ut att kunna bli ungefär hvad som helst. Underförstådt: också det högsta.

— Hvem är Runeberg? frågade handelsman och fångade opp en nypa tobak ur pungen.Magistern betvang sig.

— Runeberg är en skollärare i Borgå, en kollega till mig. Han har bland annat gett ut en bok som heter Fänrik Ståls sägner.

— Jaså den, sade handelsman och började stoppa sin pipa.

— En natt för många år sen var jag i ett stort sällskap, där var också Runeberg. Vi satt oppe till klockan åtta på morgonen, men ingen hade lust att lägga sig ens då. Runeberg talade mest hela tiden. Sen har jag aldrig sett honom, men den natten glömmer jag aldrig om jag så får lefva till Domen. Så rik kan en människa vara att hon på en enda natt kan ge många andra tillräckligt att minnas ett helt lif igenom. Men det förstår du inte, du din mjöldryga och russin-smiskare, för det är inte af denna världens debet och kredit.

— Hör nu mästarn, sade handelsman och vände sig till Björkman som suttit där såstilla i egna funderingar. — Hur länge ska vi låta honom skälla groft? Ska vi ta och doppa den där gamla perukstocken i sjön och se om han är vattentät? Jag spår att han läker som en tackabä.

Innan Björkman hann svara var magistern redan i högsta hugg.

— Perukstock, sa du! O tider, en strut-vridare och sviskonråtta vågar kalla Ho-ratius' representant och naturvetenskapernas gynnare perukstock! Nu märker jag att rektor hade rätt, han sa till mig härom dagen:

Hvarför ska en högt bildad och mångsidig karl som bror fraternisera med en handlande och en skräddare och dylika personer när det finns tillfälle till förädlande umgänge i staden? Det är säkert det dåliga sällskapet som förleder bror att dricka så att bror snart blir oförmögen att sköta sin tjänst. Just så sa han, rektor Laurin själf.

— Om det är så att mitt sällskap inte passar, så inte är jag den som tränger mig på.Detta sade Björkman mycket allvarligt, men han passade på att blinka litet åt Markelin.

— Skräddarbock, skrynkelben, och du Markelin, nu ska ni inte vara oresonliga. När jag inissfirmar er så ska ni inte bry er om det, det är Saulsanden som kommer öfver mig ibland och tvingar mig att säga sådana saker. Nu ska ni inte förstöra kvällen med sura miner, sjung hellre någonting lustigt, Björkman.

Där dracks öfver lag och så klämde Björkman till med några sjömansvisor, ekot gick versttals öfver de stilla vattnen. Men nu hade de redan fått i sig så pass att de voro mjuka och milda, det glada fann ingen rätt resonans, och därför slutade mästarn med en gammal visa som gick på en stillsam ton:

En hednisk konungs dotter båld Gick ut en morgonstunde Att plocka rosor margefåld Margefåld

Uti de gröna lundar-------Timmarna kommo och gingo, de runno bort så sakta, det var ingen som räknade dem. Omkring stod natten ljusblå och tyst. En svag dyning slickade klackar och skär, det prasslade sakta i tångref-vorna på sanden. Elden brann stilla vid deras fötter, de matade den med drifved och kvistar.

Magistern hade småningom fått sitt rätta kvantum. Han hörde jorden andas, han var ett med allnaturen. När ingen mer ville höra på honom, reste han sig och böljade vanka omkring på holmen för att söka upp sina bröder bland växter och djur. Han klef i vattensjuk mark till halfva smalbenet för att se snäpporna sofva i sina bon, han samlade dun och fjädrar och äggskalsbitar med ömhet i sin ficka. Hur han nu tassade omkring i den tunna skymningen fick han plötsligt sikte på en död fågel i en bergsskrefva. Han blef stående med den lätta kroppen mellansina knöliga fingrar och bjöd till att inblåsa en lefvande ande i den halföppna näbben, men hufvudet hängde bara slakt på den vissna halsen, det var så mjukt och lätt alltihop som just ingenting.

En stor sorg kom öfver magistern där han stod med sin döda fågel i handen. Två tårar rullade samtidigt ut, de höllo jämn takt öfver de håliga kindbenen och försvunno sen i det yfviga skägget. Långsamt vände han om till elden igen.

— Hvad har Höga Visheten i handen? frågade handelsman redan på afstånd.

Magistern svarade ej. Han satte sig helt nära elden och sträckte ut flata handen där fågeln låg, han höll den så tätt till lågorna som möjligt.

— Den är ju död, sade handelsman, kasta bort den, kanske där är mask.

— Säkert har den frusit ihjäl under de kalla pingstnätterna, sade Björkman.

Magistern ville inte ge sig. Han satt där med handen öfver elden som en nyMucius Scaevola närapå, håret sveddes på hans ludna fingrar. Nåja, till slut förstod han ju att fågeln längesen var bortom varmt och kallt, och så lade han den vackert ifrån sig.

— Det finns tragedier utan blankvers och monologer, sade han och stirrade in i elden. — Tragedi betyder sorgespel, bondlurkar, och monolog det är när jag talar klokt och Markelin sitter tyst och gör faxer. Nu vet ni det.

— Vi får tacka så mycket, sade handelsman och lyfte på mössan. — Kanske vi också får veta hvad det är för en mär-kelig fågel som farbror har hittat? Det är väl aldrig han som heter Fenix och värper ett guldägg förrän han dör?

— Det är en strandpiplärka, svarade magistern. Vet ni hvad Nilsson säger om strandpiplärkan? Jo, han skrifver i sin Fauna att strandpiplärkan synes af naturen vara bestämd att med sång och kvit-ter lifva de kala och dystra klipporna, påhvilka ingen annan sångfågel trifves. Och så måste den dö. Så är det, jag har sett det en gång förr. Har ni hört, fortfor han med half röst, har ni hört historien om Tatiana?

Markelin harklade ett par slag och gaf mästarn en liten spark, helt oförmärkt.

— Vi vet ingenting, sade han och slog i brännvin öfver lag. — Vi är okunniga som det barn som föddes i dag på förmiddagen. Hur var det nu med Tatiana?

Magistern gjorde först en liten paus.

— Det är längesen nu, ingendera af er var ännu född hit till världen för att förarga mig. Jag var student vid akademien i Åbo, men under ferierna låg jag här hemma. Då fanns det i stan en handelsman, han hette Silikoff, han hade kommit hit strax efter kriget. Hvart år for han till Ryssland för att köpa opp varor, och en vår när han kom hem, det var 1812, så hade han Tatiana med sig. De hadeblifvit gifta där borta. Jag var tjugutre år när jag såg henne första gången.

— Å jäkeln! sade Markelin. — Nå, hurdan var hon, farbrors Tatiana?

— Min Tatiana, säger du. Hon var inte min, hon blef det aldrig medan hon lefde. Men nu är hon min, min och ingen annans.

Hurdan hon var? Hvar skall jag fattig människa ta ord som kan säga det! Som en sol var hon, som en sångfågel. Hon kom ifrån Krim, där är kvinnorna vackrare och ljufligare än någon annanstans. Där blommar magnolian och rhododendron och mandelträdet när snön ligger famnstjock här, där blir äpplena genomskinliga och söta som champagnevin. Där behöfver ingen arbeta och ingen behöfver stjäla, för det är bara att sträcka ut handen så har man alla paradisets frukter att läska sig med. Där föddes Tatiana och där växte hon opp. Jag har tänkt mycket på den här saken, det förhöll signog så här. Hon bodde vid hafvet, och det är något till haf, inte en slaskpöl som Finska viken, utan ett haf så djupt att det kan dränka de höga bergen med evig snö, så stort att man kan segla i dagar och nätter utan att se land. Ibland är det blått som ett enda blommande linfält, och ibland, när ovädret kommer, är det svart som jord. Det var det hafvet grekerna såg när återtåget var fullbordadt, det är hafvens haf, Thalatta.

Sen blef Tatiana tagen från sitt haf och sin lustgård och förd hit opp till oss. Inom tre år hade hon blommat ut. Hör ni det? Förstår ni det? Hon frös ihjäl här midt ibland oss, vi kunde ingenting göra. Om vintern gick hon klädd i pälsverk och skinn så tunga att hon knappt orkade bära dem på sina smala axlar. Men hon måste dö. Silikoff grät och svor, på be-grafningen var han full som ett svin och skrek att han också ville dö, men följande dag stod han som vanligt i boden ochhöll på med att pradaja. Kort därefter fick han barn med en af sina pigor, då slog ångern honom igen och han lät bygga ett litet kapell på Tatianas graf, ett litet rum där allt var förgylldt, och på väggarna hängde helgonbilder och en tafla som föreställde Tatiana i brudklänning med pärlor kring halsen. Just så begrofs hon; i kistlocket var infälldt ett litet fönster, man såg henne ända tills jorden föll.

Jag sitter ibland och ser på min högra hand. Det är underligt, den har hållit Tatianas tunna fingrar. Det är ett män-niskolif sen dess, men jag har känt lifvets värme i hennes kropp med denna samma hand. Vi rör vid så mycket, ingenting kan vi hålla kvar.

— Så var det med den saken, sade handelsman och gäspade som en kungstiger, de starka, gula tandraderna lyste. — Men inte var det väl lika sorgligt hela tiden. Hur gick det rätt till när farbror följ-de hem henne en afton och Silikoff var full?

— Vet du att jag kan strypa dig, mina fingrar är hårda som stål!

— Nånå, nånå, har farbror glömt budordena? Jag tänkte bara på hvad det berättas. Men gammalt folk ljuger ju så in-piskadt.

— Jag ska säga er hur det var, sade magistern lugnare. — Jag hjälpte henne en gång att föra hem Silikoff från ett kalas, han var dödfull och hängde på oss som ett bolster. När vi kom till deras port gaf hon mig handen och förde den själf till min mun. Hon gjorde det själf, säger jag er, hur skulle jag ha vågat? Jag tyckte att världen stod stilla i det ögonblicket, och hvem vet, kanske gjorde den det. Gud lät ju solen stå stilla i Gi-beons dal, det kan ske många under ännu. Ett hade ju redan skett när hon förde sin hand till min mun. På marken låg Silikoff och

kräktes. Jag såg det intedå, men efteråt mindes jag att det var så. Än sen. De kan ta tjänsten ifrån mig, det vill de ju och det kommer väl att lyckas, de kan ta kläderna från min kropp och böckerna från min hylla, men det kan ingen ta ifrån mig att jag en gång fick kyssa hennes hand.

— Men hör nu farbror, sade handelsman och drog slutblosset ur pipan, hur fan vet farbror så bra hur det ser ut på Krim? Har farbror varit där?

— Aldrig. Och jag är glad öfver att jag inte heller kan komma dit framdeles. För det kan hända att där inte alls är som jag tror.

— Jaså på det viset. Farbror är ärligare än sjöfolket märker jag.

— Ja, sade magistern, nu har ni fått höra lite om min regnbåge, nu är det er tur att berätta.

— En annan gång, katederfarbror, sade handelsman. Han reste sig och trampade ner den tynande elden.— En annan gång! klagade magistern. — Alltid går det så här, det är bara jag som hinner berätta, för er är det ständigt för sent.

— Nästa gång, nästa gång, sade handelsman uppmuntrande, han klappade magistern på skuldran med sin stadiga hand. Sen tog han en tombytta och slog vatten öfver glöden. De lade sig på britsar i kojan.

Björkman låg vaken en stund efter de andra. Det kändes varmt och lätt i bröstet på honom, han såg mycket ljust för sina slutna ögon, en ljus flicka vid en brunn, vattnet rann ner öfver hennes bara fötter.

Ute var full belysning. Solen åkte opp öfver skogskanten borta i öster, glänsande och underfull som profetens eldvagn. Vattnet fräste sakta i askan där elden brunnit ner.I stugan dånade kraftiga snarkningar, en trestämmig kånon med säker rytm. Därute hade dagen vuxit stor. Skrakar och grisslor ströko brådskande fram i alla riktningar som stafetter med viktiga bud, deras vingar rispade vattenskifvan. En lat och tveksam sydväst kom opp och fick långsamt plogen i gång. Fiskarna nappade snällt, det ryckte och slet i långref-ven. Ibland försvunno både klabbar och flöten, det kämpades hårdt i det tysta.

Det blef en välsignad söndag för de tre, sol och haf och fågelskrik. Fångsten var öfver förväntan. På eftermiddagen lastade de in sitt byte och hissade segel. I båten låg den grymma rofgäddan bred-vid den tappra lilla abborren och den välsmakliga iden som är så klent begåfvad på hufvudets vägnar. Ett par ålar lefde röfvare, de tröttnade aldrig att i obevakade ögonblick lömskt skjuta opp mot suden.

En lax hade också förvillat sig hit, den slog väldiga slag och måste slaktas. Allt-samman var ståtligt att se.

Björkman satt till rors som vanligt, det var hans största fröjd numera att få föra sin skötbåt mellan hafsbandet och Räfs-backa strand. Spanska sjön var borta ur hans lif och the roaring forties, men man blir förnöjsam med åren och gläder sig åt en inskärsvik. Människan är inte annorlunda än de tjudrade kreaturen, man rotar först och väljer så kräset, man betar af det bästa så långt linan räcker, sen söker man sig beskedligt tillbaka till pålen.

Markelin satt och höll noggrann utkik akteröfver. Just innan sista fliken af öpp-na sjön gick i gömma bakom en udde blef han haj, det steg liksom svarta rökmoln vid horisonten. Där har vi dem, tänkte han, där ligger engelsman med sina ångfregatter. Men han sade ingenting till de andra. Handeln i hans bod hade redan tillräcklig känning af de osäkra tiderna, för köplustens skull var det bäst att inga nya rykten kommo i omlopp.

Det beslöts att Björkman skulle föra dem ända fram till stan för den myckna fiskens skull. Vid Skeppsbron delade handelsman fångsten, han gaf med dryg hand åt de andra. Till Björkman sade han liksom i förbigående:

— Om det nu mot all förmodan skulle gå så galet att vi får engelsman hit, så hjälper väl mästarn till att forsla undan mina varor? Det blir ondt om hästar då, därför frågar jag.

— De kallar mig hästgråtare, svarade Björkman, men blir det nöd på färde så ska jag inte spara Marengo. Min lada iSkoängen står tom, där ryms hela handelsmans lager. De andra ladorna där oppe mot landsvägen lär ren vara tingade af stadsboar.

Markelin nickade.

— Ja, det är farliga tider för oss alla.

— Alla? inföll magistern nu, och han sken af belåtenhet. — Det är för mycket sagdt, alldeles för mycket. Du kommer att få många sömnlösa nätter för dina många ägodelars skull, det är inte bara mal och rost som förtär dem, utan också eld och hungriga människor. En hungrig människa är en farlig bestie, akta dig för den. Men ser du jag! Omnia mea me-cum porto, jag har en rar Tacitusedition, den sticker jag i fickan och sen Guds makt! Jag är en fri man, men du är en slaf, slaf under dina risgryn och din pottaska.

— Ju armare, ju argare, sade handelsman lugnt. — Höga Visheten ska inte ta mun för full, det kan hända att han stork-

nar.— Respekt för mina gråa hår! Räck fram tassarna så ska jag ge dig med klob-ban.

— Farbror som är så van att ta pojkarna i öronen kan just ta den här korgen i örat och hjälpa mig att bära hem den.

— Vet du hvem Merkurius var? Han var handelsmännens och tjufvarnas gud. Ska jag nu på gamla dar tjäna tjufgu-den?

Magistern väntade dock ej på svar, han tog helt vackert det anvisade örat.

Björkman kastade loss och satte kurs på hemstranden. Solen hade ren skurrat ett godt stycke nerförbacke, borta vid vikmynningen hängde fästningen med vallar och bastioner mellan himmel och haf som ett rent trolleri, och i stan började kyrkklockorna ringa.

Magistern och handelsman vandrade hemåt genom gränderna. Det var syrentiden nu. Hela staden hade gömt sig bak-om hvitt och violett, tung och söt låg doften och böljade i luften. Svalorna pilade härs och tvärs öfver de röda taken, på hvar vindflöjel satt en och krivitscha-de gällt; de hade ingen rast. Men människorna sutto så stilla i sina trädgårdar.

De stannade vid handelsmans kökstrappa.

— Laxen delar vi, sade Markelin. — Tacitussarna kan nog vara bra, men graflax är säkert bättre. Sen en annan sak: gör sig inga onödiga utgifter till Johanne, farbror lilla, kom gena vägen till mig. Och gräm sig inte så fasligt öfver den saken, det är ju så rasande onödigt.

— Godnatt, Maecenas, sade magistern och så gick han.

Han tog af neråt stranden igen. Han bodde i en vindskupa hos bagaränkan Tilas. Det var ett gammalt rödmylladt hus med bågnande långväggar, på afstånd kunde det nästan likna en sprängstinn ko som förätit sig i den saftiga trädgården. Våroch höst steg vattnet ända opp till uthusknutarna.

Magistern gick in i änkans kök och gaf ifrån sig sin andel af fisken. Gumman Tilas stod för hans hushåll också, hou skötte om honom som en egen. Det skar henne i hjärtat när hon måste kräfva honom på hyran, men hon behöfde ju sitt och hade det inte så alldeles fett hon heller.

Hon prisade fisken i starka ord, det var ju första fångsten magistern kom hem med detta år.

— Jag fick en tolf skålpunds lax dessutom, sade magistern anspråkslöst.

— Jämmerstaligen! sade gumman Tilas. — Men hvar är den då?

— Jag skänkte den åt Markelin, svarade magistern med en gest.

Gumman förfasade sig, men han gick hastigt ner i trädgården och slank in i ett litet lusthus. Där drog han fram en abborre ur hvardera barmfickan och stackdem i en korg. Han hade undansnillat de allra vackraste exemplaren, de svarta ryggstrimmorna tecknade sig så skarpt mot det gröna och gälar och fenor lyste lackröda. Sen bröt han så mycket syrener som korgen kunde rymma och därtill vallmo och penséer från rabatterna.

Med korgen på armen begaf han sig i väg på sidogator och omvägar och lyckades komma ganska obemärkt öfver åsen och utom staden. Väderkvarnarna skyld-rade med vingarna när han strök förbi Kattpotten, där stadens öfvertaliga kattungar hvilade i stentyngda påsar. Mellan tallsnåren skymtade en låg stenmur och där bakom ryska kyrkogården.

Magistern klättrade öfver muren och såg sig omkring. Ingen människa syntes till. Han tog af sig mössan och gick fram till det lilla grafkapellet i bortersta hörnet. Genom de röda fönsterrutorna betraktade han länge ett porträtt. Sen toghan blommorna och bäddade fiskarna på stentrappsteget.

*

Hemma skref magistern ett bref.

„Nu blomma syrenerna igen, Tatiana. De äro lika vackra som då, och de vissna lika hastigt. Det är hemskt att se dem vissna, i synnerhet de hvita, de ruttna ner på en enda natt. Men man kan minnas deras doft hela den långa hösten och vintern igenom.

Nu är det sommar igen. Allt är som förr. Gäddan går på rof i vasskanterna, abborren står nyfiken och glupsk på de gamla ställena. Lönnen på din gård har blifvit högre än andra träd och ger mycken skugga. Jag går där förbi alla dagar, ibland står jag en stund i den skuggan. Nu vet jag hur döden borde komma en gång: som en stor svalka.

Jorden är ljuflig, men mänskorna föra krig. Snart komma de kanske hit medbomber och brandraketer, men vi två kunna vara lugna, du och jag, vi ha ingenting att förlora.

Kölden och fukten ha farit illa fram med väggarna kring din bild där ute på kyrkogården. Jag borde kalla på murare och taktäckare och glasmästare och låta dem bota skadorna, men de veta ju inte hurdan du var, och därför begära de pengar för sitt arbete. Pengar är det enda jag inte kan ge för din skull.

Men jag ger dig förstlingarna af min trädgård och mitt fiske. Försmå icke mitt offer.“

När brefvet var färdigt gick magistern och brände det i kakelugnen. Nu är det hos henne, sade han högt, han talade ofta för sig själf när ingen hörde det.När Björkman kom hem låg gesällen på ugnen och snarkade och snörflade som en gammal sugga; han var full hvar söndag och ibland däremellan. Faster gick omkring och klatschade med en flugsmälla. Den hvitlimmade spisen var hennes bästa jaktmark.

— Vi fiskar och faster jagar, sade Björkman, men rätta flugutiden är ju inte inne än.

— Man måste börja hata dem i tid, eljest har man snart inga händer med dem, svarade gumman.

— Kan vara, kan vara, men vill inte faster ge Andersson en liten sinkadusmed smällan, han tycks igen ligga där för sju ankar och en dragg. Han blef väl färdig med Kuggasens kyrkrock innansom den här fröjden böljade?

— I går på kvällen förde han den.

— Nå hur var Kuggas nöjd?

— Bra tycks den ha passat, men Kuggas bad hälsa och säga att du sku gå dit som i dag kväll, ifall att du kom hem före mörkningen.

— Klockan är ju åtta ren, invände mästarn misslynt. — Nog hinner jag ju få be-taldt för den där rocken när som helst.

— Aldrig i tiden är det för betalningens skull. Inte brukar Kuggas ha så brådt att bli af med sina kopeker, han är ju så snål att han biter lusen itu och håller båda delarna själf. Han vill bara att du ska föra fisk till dem. De låss ju ibland komma stickande med ett litet varmbröd; nu har vi inte bakat på länge, och då tänker han att fisk är också bra att få.— Det händer det, sade mästarn; men inom sig tänkte han annat.

— Du får väl ta ett ämbar soppfisk och kasta i truten på honom, eljest får du nog höra om den där stenfoten igen.

— Inte slipper vi undan stenfoten för ett ämbar soppfisk, det kan faster vara viss på. Hvar gifven endaste Guds dag får jag nuförtiden höra om den där stenfoten. I sistes sa han att han ska tala med herrarna i stan.

— Låt honom tala bara, inte får han oss bort härifrån ändå, det finns ju lag och rättvisa här i världen. Men nog är det bäst att du sticker dig in till dem i kväll som han bad.

— Men jag är så hungrig, ynkade sig mäster, och hos Kuggas lär jag hvarken bli bjuden på vått eller torrt.

— Nå, där på bordet har du litet att gruta dig med, men sen ska det bära af med samma.

Mästarn åt med långa tänder, matensmakte nog men han ville vinna tid. Nå, till slut fick han ju i alla fall ge sig i väg.

Han mötte Kuggas utanför stallet. Korna hade lämnat några plättar där på vägen, dem hade Kuggas gått och vaktat på ett par dar. Nu voro de ganska torra och handterliga så att han utan svårighet kunde bära dem till gödselhögen.

— Jaså, du är hemkommen redan, sade Kuggas och stal sig till att kika i ämba-ret. — Såg ni något till engelsman eller fransosen?

— Någon annan fransos såg vi inte än som Markelins konjaksflaska och den gjorde oss ingenting annat än godt.

— Nå hur var det med fisklyckan?

— Dåligt, dåligt, bara smått. Men om du håller till godo så har jag här ett äm-bar soppfisk.

— Tackar, tackar, det var en oförtjänt skänk, sade Kuggas snäft och besviket. — Vi ska tömma det i stugan. Sen gårvi in i kammarn, jag har lite att språka med dig om.

Kuggas främmandkammare var blåmå-lad, förmögen och reputerlig hvad möbleringen angår. På väggen hängde en gammal spegel, fläckig och mörk som ett dåligt samvete, ett par nya oljetryck af kejsaren och kejsarinnan och ett färglagdt träsnitt föreställande Den breda och den smala vägen.

Den breda vägen böljade med en ståtlig port, den löpte jämn och bekväm genom härliga nejder med fruktträn och vin-rankor och dignande gästabudsbord där sköna kvinnor vinkade. På den vägen vandrade glada människor i stora flockar, de dansade och slogo på världsliga strängaspel och plockade guldäpplen från träna. Men vid vägens slut slog helvetes-branden opp i feta eldtungor, grinande djäflar med horn både i pannan och på knäna och tuppklor på fotterna svängde i triumf sina grymma gafflar och stek-spett. Tungan hängde ut på dem, den var blodröd och hvass. Det var ett fasans skådespel.

Men på andra sidan löpte den smala vägen fram genom oländiga bergstrakter, törnbuskar och hvassa stenar sargade vandringsmännen, som blödande och utmattade kröpo uppför den branta sluttningen. På det sista och svåraste vägstycket kommo skyddsänglar fram ur snåren och hjälpte de rättfärdiga in i Paradisets salighet.

— Det är mycken välsignelse med en sådan där bild, sade Kuggas. — Den väcker dem som vandra i förhärdelse och varnar och tuktar de fåfängliga. Man ser till par exempel att Den breda vägen börjar med en kräslig herrskapsport.

— Så är det, svarade Björkman, och vid Den smala vägen tycks det inte vara nödigt att man håller gärdena vid makt, allt är ju så uselt och ynkligt. Men där på bilden menar jag, finns heller inga,kräk som kan komma in i andras hafver-länder.

Nu tycktes Kuggas mista lusten att dra flere lärdomar af sin vackra tafla. Han satt tyst en stund och spottade fint.

— Har du tappat syringen vid Grindas’ källa eller oppe i Kolabackskogen? frågade han med ens.

— Inte det jag vet, men hvarför så?

— Jag tänkte bara att det kanske var den som du söker så förhärdadt om kvällarna nuförtiden.

Det klack till för mästarn, men han kom ändå strax med svar.

— Nej, se det är så med mig att jag har fått lite herrskapsbruk, jag går så där af och till bara för nöjes skull. Men det kan aldrig vara nån- synd, för däroppe i Kolabackskogen liknar vägarna precist Den smala vägen.

Kuggas hostade och spottade tjockt.

— Jag var i stan härom dagen, sade han efter en liten paus. — Och då kom jag att tala lite med herrarna.— Det var ju utmärkt passligt det, sade Björkman. — Hvem kan tala så bra med herrarna som du!

— Nå, du springer ju nog för jämnan med handelsman och den där tokiga magistern, men det här var mera betydliga herrar, Liljeström och borgmästarn själf.

— Sååå, det var mycket på en gång det.

— Se det är om den där stenfoten som står med ena hörnet på min mark.

Marken var ju stadens, men Kuggas sade alltid min. Han närde ett stilla hopp att en gång i världen genom process bli laglig ägare af hemmanet. Hans släkt hade brukat det i fyra led, och „det finns någonting i strafflagen som kallas häfd", det hade Liljeström en gång sagt, han hade läst på en exam i Helsingfors i många herrans år och kallades häradshöfding af flickorna på Suciteten.

— Jaså stenfoten, sade Björkman, har du nu hittat dit igen. Du vet ju att jag

5 — Regnbågen.byggde stugan på gammal stenfot, så som den förra stugan stod så står min. Och det kan jag aldrig tro att de i världen byggde sin stenfot på andras tomt.

— Ja ja, det är just det som jag och herrarna i stan nu ska ta reda på. Det finns papper och det finns gamla kartor, när man lägger tillsamman det ena med det andra, så blir det nog klart om inte din stenfot står med ena hörnet på min mark.

— Ska det bli process då eller hvad är rätt din mening med allt det här?

Björkman var arg, och det syntes.

— Process och process, sade Kuggas säfligt, hvem har sagt att jag vill processa? Vet du hur dyrt det är att processa, det kan gå ända opp till kejsarn och man kan bli af med både hus och arrende fast fritt att man vinner. Hvar-för ska vi då böqa processa i onödan?

— Säg det!

Kuggas vände blicken mot taket så attde gulflammiga ögongloberna kommo i dagen.

— Jag har tänkt så där i tysthet för mig själf att om du sku sluta af med de där skogspromeneringarna och låta lärpojken hämta källvattnet liksom förr om årena — här tog Kuggas blicken från taket och vände den försiktigt åt Björkmans håll — så sku det inte behöfva bli någon process om den där stenfoten.

Björkman såg ut att ingenting ha hört. Han satt bara och stirrade afvita på väggen rakt framför sig. Där skedde något. En vägglus svingade sig från baksidan af taflan med Vägarna helt ledigt öfver på självfva bilden, den vandrade makligt Den breda vägen fram bland vin och lättfärdiga kvinnor och ängslades ej för djäf-larnas hot. Där helvetesbrasan brann rödast stannade den och tycktes trifvas, den hade ju rätta uniformen.

— Jaså, sade Björkman plötsligt, det är på det hörnet som stenfoten står. Braatt jag fick veta. Ålen är svår att hålla i stjärten, och lika är det när man ska ha fram sanningen ur dig. Jag satt just och undrade hvad du rätt hade bakom örat, din gamla räf.

— Räf kan du vara själf som springer och snokar efter andras flickor.

— Sigrid lär ju nog vara din flicka, men det rår hon inte för, stackarn.

— Sigrid är min flicka och hennes barn ska inte behöfva sitta på skräddarbordet, det kan jag lofva. Men det var nu inte det. Du snokar efter en annans trolof-vade.

Nu fick Björkman liksom mera lif i sig.

— Sigrid ska ha Österlunds Emil när han kommer hem.

— Det sägs så mycket här i världen, sade Björkman, men vi får väl se.

— Jaha, sade Kuggas, då är det bäst att jag talar med Liljeström i morgon dagen.— Säkert, svarade Björkman. — Det bitti görs det bitti hjälper.

— Sen när din stuga ska rifvas får du ställa till talkko, för det ska gå fort, det säger jag bara.

— Tack för välfägnaden, sade mästarn, och så gick han.

Men han var inte så glad.

Bakom den stora vedtrafven mötte han Sigrid. Hon gick där och slog omkring sig i gräset med en lång björkspragga.

Nu kunde det inte uppskjutas mer, en gång måste det ju bli klart. Borde ha varit det för länge sen.

— Väntar du på någon? frågade han.

— Nej, hvem skulle jag vänta på?

Björkman gick närmare.

— Jag tänkte bara att du kanske går och väntar på Österlunds Emil.

Fli:kan såg opp. Har du blifvit tokig sade hon, han är ju till sjöss.

— Det är lika långt hit som dit, han kan ju komma hvad dag som helst.Nu blef flickan röd.

— Har du hört något om honom nu då?

— Jo, sade mästarn, jag har hört att du ska vara trolofvad med honom. Är det sant?

— Hvarför ska du fråga!

Björkman var tyst en stund.

— Jo, sade han, det har blifvit så nu att jag måste få veta hur det riktigt är med oss två.

Sigrid slog hårdt det stackars gräset. — Det vet du ju, sade hon.

— Ja men Emil då?

Sigrid såg bort.

— När han for till sjöss fick han mig att lofva vänta på honom i två år. Det blir två år nu till vårfrudagen.

— Om han kommer i sommar, hvad ämnar du då göra?

— Jag vill inte att han kommer i sommar. Och inte kommer han heller. Så vild och äfventyrlig som han är så passar han bäst på sjön, och där hålls han nog.

Litet efter tilläde hon: — Svårt sku de vara att lefva med honom.

— Sku du ha mera lust att vara gift med mig?

Sigrid bara såg.

— Det här är allvar, sade Björkman.

— Vi får vänta till vårfrudagen, sen är jag fri.

— Jag har talat med far din, han försökte skrämma bort mig.

Hon nickade. — Jag kan tänka det. Det blir nog svårt för oss.

Båda tego.

— Nu måste jag gå, de kan börja söka mig.

Så var hon borta.Ett par dagar gick. Det var inte så mycket att göra i skräddargården just nu när allt låg i jorden som skulle dit och ingenting ännu fanns att skörda. Med syendet var det inte heller stort bevändt, hvem behöfver nya kläder om sommaren? Ju äldre, dess bättre för spillning och fiskfjäll.

Björkman hade god tid att tänka. Han hade fått så mycket öfver sig nu med ett. Först var det stenfoten och processen, det var inte nytt precis, men nu såg det ut att bli allvar. Och sedan Sigrid och Österlunds Emil.

Var det möjligt att Emil kunde komma hem nu när engelsman låg ute i Öster-sjön och huserade? Stod det inte i hvart-enda tidningsnummer som kom till handelsman om tagna fartyg? Emil hade tagit hyra på konsul Trapps tremastare Si-donia. Var det tänkbart att en så stor skuta, skral seglare därtill, kunde smyga sig förbi vaktfartygen som kryssade längs alla kuster? Hur Björkman grubblade och bjöd till att se kallt på saken så måste han säga sig att det var mycket litet troligt.

Men Emil kunde mönstra af i Sverige och komma hem landvägen. Det var ett duktigt skjutshåll, men omöjligt var det inte.

Det var en sorgens tid för mästarn. Sigrid såg han sällan till, han lät Ella hämta källvattnet morgnar och kvällar. Inte för att han ville ge efter för Kuggas, men han hade inte lusten längre. En gång mötte han henne oförvarandes i tåget vid Storängen. Hur ska det bli nu då? frågade han, det lät så dumt och det varinte alls det han ville ha sagdt, men det blef inte till något annat. Ja, svarade hon då helt lugnt och stilla, hvad är det vidare än att vänta och se hvad tillskickelse som kan komma.

Det svaret hade hon nog gjort färdigt på förhand. Alltså gick hon också och tänkte. Det var en liten tröst, men hvad hjälpte det i det hela?

Dagen före Johanne satt Björkman som vanligt på sitt bord, det var Smissdrän-gens byxbak som behöfde litet förstärkning den här gången.

Då tassar det barfota i farstun, någon fingrar ovant vid låset, får småningom opp dörren och blir stående vid tröskeln. Det är ett bud från skomakarn i Frankrike, hans flicka kommer med varmbröd, de har bakat till helgen. Österlunds Emil är hemkommen nu, säger hon, han har sjöstjärnor med sig och en grön fågel i en bur åt modren och engelsman har ja-gat dem i tre dagar och skjutit efter dem med kanoner.

Tråden skrek så fult när mästarn drog den genom vaxet.

— Är det där nu sanning också, sade han med främmande röst. — Har du själf sett honom?

— Nej, men Nordströmskan kom öfver till vårt i morse, hon hade talat med Smiss-gumman och Smissgumman hade själf sett honom.

— Det var fina sanningsvittnen, sade Björkman, den ena var bara lite full och den andra ljög lite mer än vanligt.

Härtill kunde flickan ingenting svara, men hon lade dessa ord på minnet.

Faster hade stått i farstukontoret och skummat lite kaffegrädde. Nu kom hon in och ställde koppen ifrån sig. Jag får gå öfver till Kuggas och höra om den här saken, sade hon. Och fort bar det af öfver backen för henne.Det var sant alltihop hvad skomakar-flickan berättat. Österlunds Emil hade kommit föregående dag mot kvällen. Och hur han hade kommit sen!

Ingen människa anar någonting hos Österlunds, gubben sitter i lidret och täljer räfspinnar och gumman torkar diskar vid spisen. Då stiger Emil in bara som hvem som helst och säger guafton, guaf-ton. På två år har han inte skrifvit en rad och nu stiger han in så där och säger guafton. I ena handen har han ett knyte och i den andra en förgylld fågelbur med en stor grön papegoja som skriker och fräser med sin krokiga näbb. Vid afresan lär han ha sagt: Antingen kommer jag hem med en grön kakadu åt mamma eller också inte alls, och nu står han där med buren i hand. Det är pojke det! Och när han öppnar knytet så är det fullproppadt med sjöstjärnor så stora som hålkakor, och ljusröda snäckor som sjunger och underliga stenar med guld ochsilfver i. Österlunds lär ska bli rika

nu. Och det här är ännu ingenting, för i strand har han sin sjömanskista och en stor säck och de är så tunga att de måste skickas efter med häst. Och där lär ska finnas torkade djur som liknar djäflarna på kyrkväggen, och sidenschalar och en porslinskatt och klänningstyger åt modren och Kuggas-Sigrid. För nu ska han ta ut lysning med Sigrid.

— Jaså, sade Björkman, och så gick han ut och såg om Marengo. Den måste flyttas, den stod på så dålig plats, det tog tid att söka en riktigt lämplig. Sen var det det ena och det andra som måste göras där ute, så att mästarn kom inte in förrän till middagen, och faster fick ändå ropa på honom både en och två gånger.

Längre fram på dagen fick man veta mer om Österlunds Emil och hans märkliga upplefvelser. Grindas' stuga var som en tingssal nu, där koms och gicks oupphörligt.Emil hade sett både röda och svarta människor som gick med ring i näsan och leddes omkring med ked alldeles som tjurar, för de var slafvar och såldes både per stycke och tjog, och en sådan slaf var inte mera värd än en vanlig häst på Tavastehus marknad.

Han hade sett hvalfiskar som var dubbelt större än Sidonia, en af dem hade försökt sluka skutan med man och allt, men i sista stunden när kapten ren hunnit läsa både Fader vår och Välsignelsen, visade det sig att hvalfisken inte kunde breda ut käftarna tillräckligt, stormasten var lite för hög, inte mycket, bara en famn eller så. Men hvad man under tiden hann se i hvalfiskens buk, det var hiske-ligt och kunde inte af en jordisk mun be-skrifvas.

Allra värst hade det ändå varit här oppe i Östersjön när hela engelska flottan och halfva franska låg efter dem och sköt och brassade på med tusenpundiga kanoner.Då var det några som materi gick osmält igenom, och det fort till på köpet, och hur skutan och besättningen blef räddade visste ingen af dem själfva, det var ett under som Herren i sin nåd hade tillstadt.

Det där sista om Herrens nåd var Nord-strömskans lilla strå till den gemensamma stacken. För där byggdes en stor stack i byn den här dagen.

Hela Räfsbacka var i farten. Käringarna rände hit och dit, det dracks mera kaffe än eljes på en vecka.

Björkman åt ingenting till kvällsvard. Han gjorde sig ärenden åt olika håll, men Sigrid var ingenstans att upptäcka.

Den natten hände det mästarn något nytt: han kunde inte sofva.Andersson, den muntra gesällen, började sitt midsommarfirande tidigt nog, han klunkade duktigt långt före middagen. Björkman märkte det nog men kom sig inte för att säga någonting.

Vid tretiden stod gesällen på svinaval-len och läste mässan för stenarna.

Fil i byttan, locke på,

Bjud sen åt prästen att smaka på Och han svarar: Haaraaschåå!

Sen försökte han rida lite på Kuggas' skällgumse men vardt lönad med stor otack och blef blå och öm där bak för besväret.

Björkman satt ensam i stugan och syd-de. Men han hade glömt att vaxa tråden, den löpte trögt och slog knutar allt emellanåt. Tiden löpte trögt också den.

På kvällen brukade byns ungdom samlas vid gungan i Frankriksskogen. Björkman hade inte varit med de sista åren, han kände sig för gammal att riktigt delta på allvar, till spelman dugde han inte heller, och så fick han ju alltid höra att han bara var en utsocknes skräddarpalt. Det kom fram samtidigt med bottnen på brännvinsflaskorna. Själfva drängarna tyckte sig nästan vara förmer. Så litet estime-radt var hans yrke.

Uret visade sju, vällingklockan på Kug-gas började ringa. Björkman lade ner arbetet och lyssnade. Den melodin var bekant, han hade hört den sex gånger om dagen nu i tio års tid. Det var samma ljud som i klockan på Sjöö; där var han född, där fick han växa opp i trefnad tills föräldrarna dogo och han föll kommunen till last och auktionerades bort.

6 — Regnbågen.Vällingklockor kan ha så olika klang, de talar liksom skilda språk, fast det låter så enformigt för främlingen och stadsbon.

Det var Sigrid som ringde. Han hörde det genast på rytmen om någon annan slapp till att fuska i hennes syssla. Hon, Sigrid, fick alltid en sådan vänlig ton på klockan, det var den frikostiga värdinnan på en rik gård som inbjöd till mat och dryck. Att det i verkligheten mest blef sur strömming och förvuxna potäter var ju inte hennes fel. Hon hade så liten talan.

En dagsverksklocka som ringer öfver min egen jord, tänkte mästarn, inte här, någon annan stans där ingen känner mig, Nyland är stort och skönt. Jag kommer från åkern, Sigrid väntar med maten.

Han fick vått i ögonen, så stark var han i att tänka och dikta opp för sig.Mjölkningen var slutad och korna kom till ro i fållorna. Flickorna gick in för att tvätta sig och få någonting rent och nätt på sig. Litet senare såg man här och hvar i tågen johannefirare på väg till Frankriksskogen.

Björkman hade fattat ett beslut. Han stack sin rymliga brännvinsplunta i fickan och gick opp till gungan.

Ganska mycket ungdom hade ren hunnit samlas. På långt håll kunde mästarn urskilja Österlunds Emil och hans trogna drabant, storsuparen Fändris-Kalle. Alla bondsöner hade samlat sig kring dem, flaskorna gick rundt, det var hög ton i språket.

Ett stycke ifrån satt drängarna i aktningsfull lyssnan. Till dem hade sällat sig ett par strykare från andra trakter och en stadspojke på besök. Några flickor schåsade vid gungan.

Björkman stannade och såg sig omkring. Här och där var det några somhälsade, men ingen fäste någon egentlig uppmärksamhet vid hans ankomst. Han satte sig på en sten närmast drängarna och började bjuda på brännvin.

Det dröjde innan alla flickorna voro komna. Sigrid var en af de sista. Hon hade på sig sin blårandiga bomullsklänning och en sidenduk på axlarna. Björkman kunde inte erinra sig om hon burit den duken förr eller om den var ny, i alla fall gjorde den ondt i hans ögon.

Flickorna radade opp sig på gungans sittbräden liksom hönsen på sin pinne, det var en stor gunga med tvärbräde i midten. De skvalpade litet af och an, men någon fart kom det inte öfver gung-ningen förrän pojkarna behagade gå med. Österlunds Emil och Fändris-Kalle ställde sig midtemot hvarann mellan stängerna. De hukade sig ner tills de sutto på klackarna, för att riktigt ta fart, sen sköto de opp som spiraler och spände i med armmusklerna samtidigt. Med hvin ochgnissel rök gungan opp mot talltopparna. Ett par af flickorna började skrika som svin i slaktmånaden. När pojkarna pinat dem tillräckligt sattes de af, de modigaste fick stanna. Fyra flickor blef kvar, bland dem var Sigrid. Nu skulle det gungas rundt.

Och det gungades rundt. Stolparna bågnade och småkvistar knäcktes när gungan snurrade omkring det ena hvarfvet efter det andra, på marken omkring var det hurrande och skrik. Men en flicka från Englandssidan som gick i sylära blef riktigt blek och fick ondt under brösten, hon vände sig bort för att ingenting se. Dödstysta sutto de gungande flickorna och klämde sig fast vid stängerna, det var som ett skeppsbrott att skåda. Men Österlunds Emil han släppte taget med fotterna ibland och häfde sig opp på armarna och gjorde märkliga konststycken. Bara att se honom här kunde ha varit värdt den sista kopeken i ens börs. Närde för allrasista gången gjorde helvolt, skrek han hej och stämde opp en sjö-mansvisa just i den farliga stund då han stod där med hufvudet ner och klackarna rätt opp mot de himmelska boningarna.

När allt var öfver hoppade flickorna ner helt yra och korta i andan, det kittlade. och sög i kroppen på dem. Österlunds Emil gick omkring och bar opp en god kollekt af beröm och snapsar. Han torkade svetten ur pannan med en gredelin duk.

Björkman satt där och såg på honom, hur lätt och behändigt han rörde sig och hvad hållning han hade! För mästarn själf var det ju så ställdt med benet att han inte kunde gå öfver ett golf som en vanlig människa. Hvad har jag egentligen här att göra? tänkte han. Men det blef inte af att bryta opp, och så drack han i stället.

Nu började flickorna sjunga. Alla gamlagungvisor togs opp, och här kom hon till sin rätt som var från Englandssidan och gick i sylära. Hennes yttre var inte sådant att det kunnat väcka köttsliga begärelser, hon hade ju hvarken buk eller bak, men i stället hade hon en ljuflig sångröst, en sådan som andra får först i paradiset när de ska sjunga med i jubelkörerna.

Hon hängde inte mycket vid detta jordiska; allra helst hade hon velat sitta lif-vet till slut på en klippa i hafvet och sjunga sorgliga sånger. Men man lefver inte af ett ädelt sinnelag i vår hårda värld, därför måste hon pina sig med att gå i sylära hos mamsellerna Hamfeldt i stan. Sången förblef dock hennes tröst.

I kyrkan sjöng hon klarare än själfva kantorn. När det var något som gick på en hög ton och det började bära af mot höjden som allra värst och vanligt folk drog till litet öfver eller under eller bara rörde på läpparna helt enkelt, då ljödhennes röst så säker och stark som trumpeterna vid Jerikos murar. Här vid gungan var hon själfskrifven klockare, det var hon som tog opp alla visor och höll takt och ton för de andra. Hon kunde förresten allt, både gammalt och nytt, gudligt men också världsligt. Sionshar-pan och Filikromen löpte lika lätt för henne här som den kristeliga trosbekännelsen och hustaflan vid läsförhören. När hon sjöng Alprosen blef det ett fras af förklän och duksnibbar bland kvinnfolken, och stora starka karlar fick illa att vara när hon kom till det sista:

Alpens rosor äro ej mer hvita, de äro färgade af Kunos blod.

Den här kvällen fick hon sjunga den tre gånger; sista gången grät hon själf.

Sen gungades det litet igen. Gungan knirkade och skrek, det stod en frisk lukt af tjära omkring den. Kuggas-Sigrid fickfläckar på sin klänning, det blef oro och rådplägning, men syflickan visste ett så utmärkt medel. Det hade hon lärt sig hos mamsellerna Hamfeldt, de voro af en fin stadsfamilj och snart skulle de få kallas för fröken, alldeles som fröknarna på Sjöö, det hade stått i en tidning.

Fändris-Kalle hade bössan med sig. När det började på att mörkna så pass som det nu gör den kvällen, tog han en man-haftig min på sig och laddade muskedund-ret. Syflickan gick och gömde sig bakom en buske och höll händerna för öronen tills de blefvo röda och heta och hela hufvudet värkte.

Fändris-Kalle gjorde sig ingen brådska. När det väl var laddadt stod han där och siktade och siktade som för att träffa månen midt i synen, och det var ändå bara löst krut. Det mörka ekot rullade ut öf-ver markerna, hoppade af och an mellan Nissasberget och Kolabackskogen och gick sen bort och lade sig någonstans ute påslätten där främmande människor bodde. Efter en stund kom det svar från dem, de hade ju sina gungor och bössor också där, det ena ekot väckte det andra och det gick hälsningar af och till, från ena ändan af Nyland till den andra och ända opp till polcirkeln för resten. Det var ljumt i luften och så stilla i det hela fast människorna väsnades här och där. Det gör vi ju bara för att lura hvarann och glömma hur små och ynkliga vi själfva är och hur stor ödemarken. Ett sött vemod låg öfver hela landet, det är ju i grunden en sorgefest för oss; sen rullar vi ihop oss och väntar ett år till. Vi kan inte mycket; vänta kan vi.

Några stämmor började yrka på dans. Vänta lite, ropade Österlunds Emil, ni ska få höra en ny och lustig visa som jag lärde mig af en svensk när vi låg för motvind under Paraganska kusten som är i Sydamerika.— Vid hvad för en kust? sade Björkman ganska högt, ty nu var hans plunta tom.

Österlunds Emil värdigades icke svara. Han hade sig duktigt i näsan och sken röd som syflickans bombassinslif.

Flickornas tassel tystnade af och alla ögon riktades mot Emil. Han stod där som en präst för altaret på första advent.

— Pass på nu, sade han, så här låter det:

Det fröjdar mig af hjärtans grund

att femton skräddare väga jämnt ett pund.

Ja, med nål och med tråd och med sax och med vax och pressjärn vid sidan och syring uppå, de väga knappt ett pund ändå!

— Det är femton verser i den här visan, tilläde han, men de låter allihop precis lika.

Syflickan satt där besviken, det var ju inte alls någon ny visa. Men de andra! Oj så där skrattades. Flickorna pepo till slut som råttor och Fändris-Kalle bar sigåt alldeles som karlen som hade fått en orm i magen. Han kastade sig både fram-stupa och baklänges och skrek oafbrutet: Håll i mig, jag dör, håll i mig, jag dör!

Björkman såg styft från den ena till den andra. Han sökte Sigrids ansikte. Hon skrattade inte men hon höll hufvu-det bortvändt.

Emil hade satt sig bland de sina, flaskorna kretsade och det kom annat på tal. Björkman föreföll fullkomligt lugn. Med ens reste han sig och gick, stadigt för resten, rakt fram till Österlunds Emil. Stig opp, sade han och sparkade Emil i benet, stig opp, för nu ska du ha stryk.

Man kan inte påstå att Björkman be-höfde vänta länge. Österlunds Emil flög opp som en panter på den Paraganska kusten som ligger i Sydamerika. Innan någon hann gå emellan lågo de och rullade på marken med armarna så tätt om hvarandras lif som ett ömt par. Syflickan skrek gällt i högan sky.Den rättfärdiga harmen gaf mästarn stora krafter. Han var ju den svagare af de två, men det märktes inte genast, tvärtom såg det ut att väga alldeles jämnt. Österlunds Emil fick rocken rifven i en hastig vändning, de vältrade sig ju öfver nakna rötter. — Björkman vill ha repre-ringsarbete åt sig, sade Fändris-Kalle med ett skratt. Men Emil tog det inte från glada sidan. Ilskan och spriten hade gjort honom vild, och när han nu kände rockslamsorna slasa kring axlarna på sig blef han sprittgalen och for med högernäfven i Björkmans strupe. Det såg otäckt ut, och när mästarn började rossla sprang ett par pojkar fram och fick slagskämparna rifna från hvarann.

Björkman reste sig mödosamt och slog ett par tag öfver benen för att bli barren kvitt. Någon räckte honom mössan som fallit af, han tog den utan ett ord. Syflickan kom fram för att se om han var svårt sårad, men det var bara några småskrapor på händerna och ena kindbenet. Under tiden fördes Emil åt ett annat håll och lugnades af sina vänner med en flaska som stacks i hans mun. Han hade sprucken läpp och drack blod och brännvin om hvartannat och bölade som en gammal tjur.

Björkman kastade en forskande blick omkring sig. Nu var där ingen som skrattade mer. Det tycktes tillfredsställa honom, han nickade ett par gånger. Ett tag såg det ut som om Kuggas-Sigrid tänkt komma fram till honom, men hur det var kom hon sig inte för. Björkman plockade opp sin tomma plunta och så gick han. Ingen ropade efter honom.

När han hunnit till hemknutarna hördes fiolspel och skrål där uppifrån gungbac-ken.

Himmeln böljade blekas ren, det kändes litet kallt. Borta i Nissas’ fålla rörde skälikon på sig ett par tag. En vindpust for med prassel och mummel genom rön-narna, i Kolabackskogen tjöt en hund på lik. På Kuggas’ magasinstak gnisslade vindflöjeln, den var skuren till ett drak-hufvud med hvassa tänder som grinade mot den gryende dagen.— Skrynkelben! ropade magistern och bredde ut armarna till en stor gest, så midt på gatan de stodo med skvallerspeglar i ryggen och flankerna. — Här har vi gått i åratal, Markelin och jag, och trott dig vara menlös som en af Veneris duf-vor, och så kommer det i dagen att du kan slåss som Aias, Telamons son, när det behöfs.

Björkman förstod häraf så mycket som så att historien om det olycksaliga slagsmålet nu var känd af hans stadsbekanta. Han blef alldeles röd. Skammen hade toppridit honom så att han på flere dagar knappast stuckit näsan utom dörren. Det var också en viktig anledning somnu hade tvingat honom till stan. Ett bud från Nordströmskan.

Nordströmskan höll reda på allt som skedde i denna trakt af tåredalen och gaf dessutom Herren råd beträffande världs-styrelsen, utpekade de onda till bestraffning och de goda till lön, någon sällsynt gång, det är ju så få som håller stränga mått.

Denna dag efter middagen hade Nordströmskan råkat gå ner till bystranden och därvid uppdagat att låset var sönderbrutet till Björkmans nothus, luckan lyft från gångjärnen och själfva noten illa sönderskuren med knif.

Detta var en allvarlig sak för Björkman. Noten tillhörde visserligen icke honom själf, utan handelsman, men den var anförtrodd i hans vård. Han hade strax skyndat ner till stranden, öfvertygat sig om att det verkligen stod så illa till som Nordströmskan påstått och sedan genast fortsatt till stan för att underrätta Marke-

7 — Regnbågen.lin. Det var på den resan han råkade möta magistern.

— Handelsmans not har blifvit sönderskuren i natt, sade Björkman hastigt för att leda magisterns tankar från slagsmålet.

— Vår not! Det är ju ett gudlöst brott! Vet du hvem som gjort det?

— Nej, svarade Björkman kort.

— Är det ingen som man kan misstänka?

— Misstänka kan man alltid, sade mästarn, det är ingen stor konst. Men där bor ju ingen i närheten, så att vittnen lär det väl inte finnas.

I självfva verket var han för sin del fullkomligt på det klara hvad nidingen beträffar. Nere vid stranden hade han sett Österlunds Emil och Fändris-Kalle sitta i gräset och supa. Det var likt Österlunds Emil att sitta där helt fräckt för att få veta hvad min Björkman skulle göra när han fick se den stora skada som var ho-nom skedd — honom, som de väl trodde, det var ju inte många som visste att handelsman var rätter ägare till noten. Det kunde också ha varit Fändris-Kalle som gjort det för att ställa sig in hos Emil, det skulle liknat honom igen. Alla dessa tankar höll mästarn dock visligen för eget behof.

Magistern följde Björkman till Markelins bod.

— Jag kan lika gärna gå ditåt som hit-åt, sade han, jag kommer lika fort dit jag slutligen skall, så lustigt är det.

— Ja det är ju olika med det, sade Björkman, jag har börjat räkna på mina steg nu på sista tiden. Men det är väl för att jag har bäst så länge jag hålls på mitt bord. Det ska väl komma att bli min gräns, tänker jag. Förr var det ändå tre socknar.

Markelin höll just på att stänga.

Han svor litet först när han fick höraom sin förlust, men lugnade sig vid tanken att skadorna ju måste kunna repareras. Han bjöd sina besökare att sitta ner i bodkammaren, själf bar han dit kassalådan och började räkna dagens lösen. Det var vackra slantar trots kriget och oron, en mörk flod af koppar med rikt silfverstänk.

— Markus, sade magistern plötsligt, vill du låna mig tusen rubel? Känn dig stolt, jag säger inte kan, utan vill.

Handelsman kom af sig med räkningen.

— Tusen rubel?! sade han.

— Det är en oerhörd summa, jag medger det, ännu större än en lärares lön för ett års arbete. Men det är nu en gång dagens pris på en kungstiger, liten men eljes i godt stånd.

— Nu börjar det, sade Markelin till Björkman. — Tänk att det skulle sluta så sorgligt med farbror Carstenius. Ett offer för brännvinstörsten!

— Nej, sade Björkman, om magisternvill ha en tiger så är det för att den be-höfs, det går väl inte af för mindre.

— Har ni sett Laurin gå? frågade magistern. Rektor Laurin själf. Han har ett sätt... Lusen i tjära kommer fortare fram. Händerna på ryggen, magen ut, näsan halfvägs till Gud. Han går här och spanskar sig som när en dödgräfvare tågar i spetsen för en fin begrafning och tror att han är den enda som vet hvar grafven ligger. Men jag vet också hvar grafven ligger och jag vet mer, jag vet att man kan komma dit på flere vägar. Den ena vägen är inte sämre än den andra, den är bara annorlunda. Men det var nu inte det, det är hans sätt att gå som jag talar om. Jag har stirrat på honom nu i tjugutvå år och jag har aldrig sett honom annorlunda. Men innan jag dör vill jag höra honom säga ett naturligt ljud och inte bara nasaler, och jag vill se honom komma ur den där takten. Jag vill

se honom springa, springa som en gatpojke,som en jagad bof, springa för lifvet. Och han ska skrika högt och klart åtminstone en eller två gånger, sen är jag nöjd. Det är till det jag behöfver en tiger. Jag skulle ha den gömd i kapprummet när han kommer till skolan en morgon. „Guds fred, kära kolleger.“ Just då släpper jag lös tigern, medan dörren till gatan ännu är öppen. Och så får jag se honom springa.

— Ja ja, sade Markelin småskrattande, här finns ju tigrar nu i Nielsens mena-geri.

— Det är just Nielsen som vill ha tusen rubel för den minsta. Jag försökte pruta men det gick inte. Jag frågade hvad det kostar att hyra en tiger för en dag. Det går inte alls för sig, säger han, tigrar är så kostbara, tänk om den får någon skada! Nej, den affären kan vi alltså inte göra, på inga villkor. Men kanske en annan, och nu hviskar han: Flickan som går på lina här i tältet, fem-ton år, oskuld — hedersord! — bara tretti rubel. Tjugufem! ropar han efter mig då jag går.

— Ja, sade Markelin, det finns flere flickor än tigrar här i världen. Tillgång och efterfrågan reglerar priset, så lär det stå i böckerna. Men nu har farbror pratat sig torr i mun, jag måste väl gå och se efter om det träffar finnas hett toddi-vatten i köket.

— Krysostomos! utbrast magistern. — Det är uttydt: guldmunnen. Men hvarför ska vi sitta inspärrade i den här cellen, här är en doft i din bod... Pengar luktar ju aldrig, så det är väl inte det, kanske snarare människors vedermöda. Men du har ju ett lusthus i din trädgård, Markus, när linden blommar öfver det hörs ett surr, nej ett orgelbrus, som jag tror att Gud Fader hör maken till när världarna dansar kring hans tron.

— Linden har knappast fått knopp, sade Markelin, men vi kan väl sitta där ändå.Och så blef det. Toddyn kom, det kom cigarrer af bästa bremenfabrikat. Och det var en kväll med mycken frid på jorden.

— Se, sade magistern, hur stilla röken stiger ur din skorsten och löser upp sig till intet, det är som ett lyckligt lif. Som ditt eget, Markus.

— Seså, sade handelsman, ska jag nu sitta på understol igen och få höra sanningar!

— Är du kanske inte en lycklig människa? Tuppen trampar flitigt dina hönor, pengarna ligger i din låda och ynglar af sig, din hustru går för femte gången rund och tung och bär stora förklädet hela dagen. Allt förökas och trifs under din hand. Det är så underligt med händer, det finns sådana som gör allt till aska. Men hvart för sig, vi skulle ju tala om dig, Markus.

Du är en stor och god patricier, vi äro dina fattiga och tacksamma klienter. Om jag vore rik som du skulle jag bygga enhög mur kring mitt hus och skrifva i mosaik vid porten: Cave dominum! Det förstår ni inte, men det kan vara detsamma, jag talar ju ändå bara för min egen skull. Men jag behöfver er nog som åhörare, det är farligt att tala mycket för sig själf, de kan komma och ta en. Det lär ren ha varit fråga om den saken, Laurin antydde det nyss, de väntar bara på ett ra-seriskof. Men det kommer nog inte, jag är för trött.

— Skål! sade Markelin, hvad skulle han annat säga. Han var ju inte den som kunde trösta och hjälpa med ord.

Magistern drack djupt.

— Du är alltså rik och lycklig, Markus, men nu kommer en annan fråga: Hvar-för är du det? Med hvilken rätt?

— Med hvilken rätt? sade Markelin förvånad. Med större rätt än de flesta, skulle jag tro, jag har ärligt förtjänat hvarenda fyrk med mina egna händer.

— Ska du därför få kalla den här lin-den din? Ska du få breda ut dig i ditt stora hus när det finns ^de som sofver på bara marken? Hvem säger det?

— Hvem, hvem, afbröt handelsman förargad. — Farbror tycks inte kunna sin bibel, det står ju ren där.

— Om bibeln är dikterad af Gud så finns det människor borta i Frankrike och Tyskland som tänker djärfvare och större än Gud själf. Så djärft att tanken svindlar. Kanske blir det bara dunst till slut af det också, men i alla fall. När jag var ung och låg vid akademien i Åbo var det en hop af oss som pröfvade på att tänka djärft efter ringa

förmåga, vi var carbo-naristen allihop. Jag minns en natt i skogen vid Catherinenthal, vi svor död åt tyrannerna med händers uppräckande och liflig ed. Vi skar initialer och datum i hvarandras påkar och svärmade omkring till soluppgången. Våra läppar var torra af punsch och tobak och stora ord, vi fuktade dem med dagg ur alkemillansblad. Solen har visst blifvit blekare sen dess. Det är ju så länge sen, fläckarna växer väl.

Vi hade en ledare också, en höfding, Wächter hette han; han fick till slut gu-vernementssekreterares titel och värdighet och så dog han, i glädjen antagligen, jag vet inte. Vi skingrades ju snart, den ena till sin åker, den andra till sin köpenskap. För min del var jag glad att ha påken att elda med en morgon när tvättvattnet frös i min kanna. Tyrannerna de lefver, och lefver godt efter hvad det hörs.

Klockan slog tio i rådhuset. Magistern skyndade sig att brygga en ny toddy, men Björkman började röra på sig.

— Det blir visst tid för mig att gå hem, sade han.

— Jag väntade det! sade magistern. — Hvad tjänar det till, har du det inte bra här, hundra gånger bättre än hemma?

— Jo, det är nog bra som det är, mendet är arbetsdag i morgon. Det är inte alla som har sommarlof, magistern.

— Du har rätt, men världsordningen har orätt. Hvarför har du aldrig sommarlof? Hvarför ska en karl som du vara tvungen att släpa sig fram med ett yrke som inte är något för en karl? Du är min bästa åhörare, du sitter så stilla och tiger, men du tiger inte tomt, du tiger öfver någonting, det lefver i hjärnan på dig. Du har djupa ögon, hvarför ska du behöfva se dem fördärfvade på byxlappar? Kunde du inte bli bonde eller åtminstone dräng?

Björkman drack ur sitt glas.

— Jag vet inte det, sade han, man ser ju för sig så godt man kan, men hvad kan man? När jag var sex år kom jag till en bonde nära Sjöö, han gick lägst på auktionen. Jag var hos honom i åtta års tid; ibland när jag tycker att jag har det svårt tänker jag på de åren, och då blir jag nöjd igen. På åttonde året jag vardär kom det bort några strömmingar ur en karott i farstuskåpet, två-tre gånger hände det, det var visst egna barnen som tog dem, vi var ju alla hungriga där i gården. Men han, bonden, fick för sig att det var jag, och så sa han: Om det händer en gång till tar jag och binder dig vid landsvägen som tjuf när kyrkfolket går förbi. Nästa dag var det igen tre strömmingar borta. På söndagen band han mig vid ett trä nära landsvägen och på mitt bröst stack han fast ett plakat: Jag har stulit igen. Det gick mycket folk förbi den dagen; jag tror nästan att jag skulle känna igen dem ännu. Samma kväll rymde jag, sen kom jag till sjöss, var där i tre år tills det gick som det gick med benet. Det var klena doktorer där ute, eljest kunde jag vara kapten nu, kanske. 1 stället träffade det sig att jag kom i skräddarlära. Det är nu som det är, men jag är åtminstone min egen.

Magistern rörde om i glaset.— Tja, sade han, det var fint frågadt af mig. Nu ska du fråga mig hvarför jag inte är professor i Helsingfors.

— Det kan vara nog frågadt för i kväll, sade Björkman, och så reste han sig.

Magistern suckade.

— Det är som död och begrafning att bryta opp när man har det som bäst med vänner. Det blir aldrig mer detsamma. Det kan bli bra på annat sätt, men den här kvällen får vi aldrig igen. Aldrig mer kastar linden just det här skuggmönstret, aldrig mer ska en lysmask lysa just där bland vallmon. Det är den första i år. Kan ni se att den lyser som ett minne?

*

Klockan närmade sig half tolf när Björkman kom hem.

Till sin stora förundran fann han att ingen gått och lagt sig än. Vid gafvelbor-det sutto gesällen och Ella så stela och stumma, på golfvet tassade faster omkringför rakt ingenting. En pärta brann i spisen.

— Hvar har du varit så här länge? sade faster innan Björkman hunnit lägga haken på ytterdörren. Hennes röst var

underlig, han tyckte den darrade.

— Hos handelsman för att tala om noten. Han bjöd på toddivatten i trädgården.

— Kom hit så att jag får se på dig, sade faster och lyste honom i ansiktet med pärtan.

— Tror faster att jag är full nu igen? frågade mästarn och försökte skratta, men det ville inte riktigt gå, han skämdes ännu.

— Var du först ner till stranden som du lofte?

— Visst var jag där, hur så?

— Såg du något till Österlunds Emil där nere?

— Nog såg jag ju honom sitta på lindan och supa med Fändris-Kalle, men hvad har vi med det?Faster andades ut och förde pärtan tillbaka till spisen.

— Nej, Herren vare lof, nu ser jag ju att vi inte har något med det!

— Det är så beställdt, sade gesällen, att Österlunds Emil har blifvit slagen med knif där nere vid nothusen. Skomakarns pojkar hittade honom död så där vid sjutiden.

Björkman blef stum.

— Österlund spände själf för hästen och for efter befallningsman, de kan vara här när det ljusnar.I främmandkammarn på öfre Grindas låg den mördade utsträckt på sängen dit de burit honom i den falska förhoppningen att där ännu kunde finnas lif trots de grymma såren. Osterlundskan satt på en stol och höll hans hand i sin. Det var hemskt att se henne; hon grät inte, men ibland ryckte det till i musklerna så att hela ansiktet drogs på sned.

Stugan var full af tasslande käringar, bara ett par af de förnämligare hade vågat sig in i kammaren för att tala tröstens ord till den mördades systrar — modern ryggade man tillbaka för, hon var liksom i andra världen med sonen. Nord-strömskan stod och vippade på tröskeln

8 — Regnbigen.som en träande fågel innan den hunnit få rätta balansen; hon var i en sådan ångest för att det möjligen kunde ske eller yttras någonting märkligt i det ena rummet medan hon höll reda på hvad som tilldrog sig i det andra. Ingen vågade tala högt. Men papegojan som blifvit störd af ljuset och fottrampet satt vresig på sin pinne med burrade fjädrar och stötte ut sina sträfva skrän.

— Lycka att de har fågeln till minne, sade snyftande en änka från Spanien. Hon strök några droppar från sin krokiga näsa med utsidan af handen, resten sväljde hon med en djup suck.

Eljest gissades det mest om mördaren. Det blef tal om johannekvällen och slagsmålet. Ingen nämnde direkte något namn.

— Se det måste man ju säga, hviskade Nordströmskan ut i stugan, att Emil stackarn var faslig med att supa och slåss, högfärden satt i honom sen han var tums-lång, men en gång möter hunden bror sin.Hon uppfångade ett svagt mummel af gillande, men i detsamma flög hjärtat i halsgropen på henne, det kittlade skönt i hela kroppen af sinnesrörelse, ty bakom sig hörde hon en stämma som skälfde och brast:

— Hvem är det som har gjort åt mig det här?

Det var Osterlundskan som talat. Alla ryckte till, det var de första ord någon hört henne säga sen de kom bärande med Emil. Hon satt där och vaggade af och an med hufvudet och bara såg på honom, långa, vackra pojken.

— Hvem är det som har gjort åt mig det här?

Nu var det inte bara klagan i rösten, det var blandadt med hot och doft raseri.

Änkan från Spanien steg opp och gick fram till dörröppningen, hon var litet lom-hörd och så kände hon sig på ett sätt som en af kvällens hufvudpersoner, allt var ju precis som när hennes man drunk-nat en gång i världen. Man

drog sig till minnes den kvällen, ett par af gummorna hade varit med om den likvakan också. Man frågade henne om så mycket, jämförde, beklagade. Hon gaf rikligt besked om allt. Tjugu års fattigdom, ensamhet och tystnad — nu stod hon åter för ett ögonblick inne i ringen, ett mål för tankar och blickar. Hon grät stilla, af lycka.

Men när Osterlundskan för tredje gången lät höra sin hotande fråga, slank Nordströmskan bort till henne med sin ljudlösa tjufsmygsgång.

— Smissgumman! hviskade hon. —Smiss-gumman kan se hvem som är mördaren, hon ser det i brännvin och ägg, eller i askan.

Modern såg upp.

— Hon ligger i sin bastu, fortfor Nordströmskan, ska vi gå till henne?

Osterlundskan betänkte sig litet, så nickade hon.— Blif kvar härinne, sade hon till de andra, vi kommer snart tillbaka. _

Det drog som ett sus genom stugan. Smissgumman! Smissgumman! De hade tänkt på det hela tiden, men ingen ville säga det först.

Änkan från Spanien skyndade ut i farstun.

— Ett tjog ägg måste ni ha med er, hviskade hon ifrigt. — Och ett halfstop brännvin. Aska har hon själf.

— Hålls du med ditt så sköter vi vårt! sade Nordströmskan snäsigt.

Änkan hade uppgett rätta kvantiteterna, men Nordströmskan ändrade det till ett helt stop brännvin för att visa att hon visste bättre.

Hundskallet kom i gång i gård efter gård allt eftersom de närmade sig Smiss' gamla bastu. Här och hvar i stugorna glimmade svagt ljus, man var sent på fotter i Räfsbacka denna minnesvärda kväll.Nordströmskan kastade en forskande blick åt Björkmans håll.

— I Körkan är det mörkt, sade hon. — Det finns väl den som skyr ljuset den här natten, tänker jag, en viss, som gärna toge morgonrodnadens vingar och blefve ytterst i hafvet, men se, så äro vi ock där och innan hanen galit kan befallningsman komma.

Österlundskan teg, men ökade på farten.

Svängeln på Smiss’ brunn reste sig hög och hemsk som en galge mot natthimmeln. Det hördes några dofva slag, äm-baret dunkade för en svag kåre.

Smissgumman sof sin tunga brännvins-sömn. Hon var sen att öppna fastän de nämnde både namn och ärende. Moster lilla! sade Nordströmskan med len röst och munnen tätt till dörrspringan. Moster lilla, det är ju jag! Smissgumman hade inga systerbarn i lifvet, men hon kallades moster af hela byn. Hon var hundraår gammal, trodde hon själf, och många med henne.

— Öppna nu, moster lilla! Färska ägg och stopet fullt.

Inget svar. De hörde gumman blåsa på glöden, en pärta knastrade. Slutligen lyftes innerhaken af och den murkna dörren gick opp som med en suck. En stank af uttömningar strömmade emot dem.

Smissgumman blinkade med sina sura ögon där hvitan var öfverlupen med blod. Till en början svor hon, men åsynen af brännvinet stämde henne mildare. Nord-strömskan berättade om mordet, gumman hade tydligen varit för full tidigare på kvällen för att uppfatta någonting. I hvarje fall uppgaf hon sig ingenting veta. Nord-strömskans beskrifning löpte hastigt efter ett formulär som utarbetat sig själf under kvällens lopp, det var ju inte en och två hon fått upplysa.

Smissgumman tinade märkbart upp. Det var länge sen sista mordet. Hon plocka-de undan en del af sin kringströdda attiralj, kopphorn, koppyxor, nafvelssträngs-saxen, torkade slagrutor, burkar med kraftiga salfvor; på

så vis blef där sittplats på en sotig bänk under fönstergluggen. Själf kröp hon ihop på en pall vid spisen, krossade behändigt ett af de medförda äggen och stirrade in i gulan som med en kluck rann ut på en tallrik.

Hvad ägget icke sade, förråddes snart af brännvinet. Askan bekräftade allt.

Emil är mördad af en gråklädd karl som är hvarken ung eller gammal. Han brukar jord men är ingen bonde. Han bor i ett hus midt i byn fast han kommer långväga ifrån.

Nordströmskan gnäggade sakta och strök sig öfver låren. Han har gått här så hög, mästar Björkman, ett helt år har han pinat oss för obetald sömnad så fattiga som vi är. Men nu ska här bli en annan dans.

Österlundskan hade en femtikopeks silf-verslant inknuten i duksnibben. Hon gaf den gärna, nu då hon fått visshet.

Ännu samma natt blef det bekant i hela Räfsbacka att Björkman var Emil Österlunds mördare.Befallningsman kom senare än väntadt. Det påstods att Österlund fått söka honom i ett stort supgille och haft all möda att förmå honom till uppbrott. Härmed som det vill, vid sjutiden på morgonen rullade två schäsar uppför Grindasbacken och satte fart i byssarna.

Befallningsman började sina undersökningar med kaffedrickning. Sedan han tagit den döde i ögnasikte åkte han ner till stranden för att titta på mordplatsen. Knifven stod ingenstans att hitta, den hade mördaren naturligtvis slängt i sjön. Och sjön är stor, sade befallningsman majestätiskt.Självfva förhöret försiggick i Österlunds stuga, där ägde ju alla sådana viktiga förrättningar af gammalt rum. Men det blef dubbelt högtidligt i sinnena nu när man visste att offret låg vägg i vägg.

Björkman var en af de första som hördes af befallningsman. Hvad han dukade opp var ju inte godt att gissa, men till allmän förvåning och harm kom han ut helt lugn och gick oantastad hem till sitt. Det beslöts att man skulle ge befallningsman en tydlig vink och påminna honom om hans ämbetsplikt eftersom han föreföll lite mjuk denna morgon; han var flammig i ansiktet och blängde så illmarigt efter det yngre kvinnfolket. Alltnog, han fick vinkar och råd.

Om det till en början fanns någon tvekan hos befallningsman, så gjorde Fänd-ris-Kalles vittnesmål slag i saken. De andras lösa prat och halfva antydningar kunde ju bero på missförstånd och hämndlystnad, men här var en som visste påpricken hur allt gått till, han hade ju sett det med sina lekamliga ögon.

Den mördade och vittnet hade suttit helt fredligt och spelat kort i backen vid nothusen, då hade Björkman kommit gående långs stranden och tittat in i sitt nothus, där det säkert var något på tok, för luckan var lyft från gångjärnen och låg på marken ett stycke ifrån. Sen hade de hört honom svära och illfänas alldeles fasligt, och då hade Österlunds Emil ropat helt vänligt Hoj, hvad står du där och missbrukar Namnet? Och då hade Björkman kommit sättande emot dem som en folkilsk tjur, precis som den där gången vid gungan, och till Emil hade han skrikit: Det är du som har varit med knif-ven i min not, det ska du ha betaldt för! — Hvad för en knif och hvad för en not? hade Österlunds Emil då frågat helt beskedligt, fast han annars lätt nog blef lite hastig. — Jaså, du låss inte känna noten och knifven, hade Björkman ropat, — mennu ska du själf få känna på hur det smakar att bli skuren med knif, och så hade han sprungit fram och slagit Emil i nacken med sin knif, och knifven hade han kastat långt ut i sjön.

Men vittnet hade blifvit så skrämd att han sprang in i skogen och blef där hela kvällen. För Österlunds Emil var ju hans bästa vän, som bröder hade de växt opp tillsamman, och det var ju som Domen och dödsriket att se honom ligga där med blod på kinderna och ögonen afviga.

Att det verkligen hade tagit Fändris-Kalle djupt, det kunde ett barn se, för ännu när han berättade om det skakade han i hela kroppen, tänderna slogo mot hvarann och det ryckte kring näsan.

— Jaha, sade befallningsman med ett litet hick! — saken tycks vara klar. Nu är det bara att sätta strumpeband på mördarn. Månntro han ska börja slåss och göra motstånd?Det trodde emellertid ingen af de tillfrågade. Björkman hade i allmänhet gjort sig känd som fredlig och hygglig utom i det här sista, men här var ju kvinnfolk med i

spelet och det hade säkert tagit på hans förstånd. Underlig hade han förresten alltid varit, med nymodens fasoner både i jordbruket och kläderna han sydde.

— Ja ja, den kärleken! sade befallnings-man, han var så sällsynt mör i mun och bjöd morgonsup ur schatullet. Så satte han sig opp i sin vackra schäs och åkte till Körkan. Ända fram till ledet kom han ju inte, vägen öfver svinbacken var för dålig.

Det flög bud genom byn som skogseld genom torra ljungen. Hutsch rutsch var svinavallen full af folk, en del stod i klungor och hviskade, andra klättrade opp på stenarna för att riktigt kunna se hur det skulle gå till ända från början. Nord-strömskans fjortonåriga pojke gick heltfrankt ända fram till Björkmans fönster för att kika in, men modren var genast där och högg honom i byxbaken. Hon tålde inte att någon annan såg mer än hon, var det så hennes eget kött och blod; och det var väl ändå inte riktigt passande för henne själf att ställa sig vid fönstret. Men långsamt gick det för henne att dra pojken därifrån, och halsen höll hon sträckt som en trana.

Hvad det dröjde. Nu hade befallnings-man redan varit inne hos Björkman en god stund, hela byn var församlad för att se, de kommo just springande med kort anda från de yttersta kojorna i Frankrike. Men ingenting hördes från Körkan och ingen kom ut.

Med ens slog det Nordströmskan: tänk om han har rymt! Han kan vara ute på stora landsvägen ren, det har han häst till. Nej, invände hennes pojke, jag såg honom tydligt i stugan.

Oron lade sig bland käringarna, nu varman alltså viss om skådespelet. Och det rättvisa straffet, naturligtvis. Tänk att det skulle ske mord här i byn, där ingen blif-vit ihjälslagen i mannaminne, alltsen kolaren blef strypt i Kolabacktorpet, men det var på svenska tiden som bara de gamla kommo ihåg, och det var tattare eller andra strykare som gjort det. Att en byssare skulle ha tagit lifvet af en annan, nykt och kallsinnig, det hade ingen hört talas om.

Kuggas satt på trädroten utanför sin saltboda.

— Hvad grannar man kan få! sade han och spottade fint. — Vi kan tacka Herren i sin nåd att Björkman inte stack knifven i någon hos oss. Till par exempel i mig, nån gång när det blef tal om hans stenfot som står med ena hörnet på min mark.

I gafvelfönstret på Kuggas stod en rad bleckburkar och krukor med Kristi blodsdroppar och hvita Brudkronor. Där bak-om uppdagade Nordströmskan ett ansikte med ögon i stor sorg. Sigrid hade ensam blifvit kvar i stugan.

— Nu kommer de! skrek plötsligt skomakarns pojke, han satt på den högsta stenen helt nära Björkmans boda.

De kommo i bredd öfver mangården, befallningsman och mästarn.

Björkman hade järnen på sig, det klirrade så hemskt när han gick, att syflickan från Englandssidan igen fick ondt under sina stackars platta bröst och gick bakom en sten för att riktigt få gråta. Ett stycke efter mästarn kom lärpojken, han stormtjöt och gnuggade sina ögon med snoriga fingrar. Den glada gesällen kom också ut och satte sig på bron vid boden. Han såg ut som en straffad själf, och han hälsade icke på någon af dem där utanför gärdsgården.

Det var för resten ingen som brydde sig om att ge särskildt akt på honom nu, allas ögon hängde vid Björkman. Så tyd-

9 — Regnbågen,ligt som i en tryckt bok stod brott och skuld att läsa i hans ansikte, han var hvit under ögonen och stirrade bara ner på marken, eller kanske var det på fotjärnen som dinglade och slamrade för hvart steg han tog; inget ljud i världen är ju som klirret af bojor. Man vill helst se bort men man kan inte. Och när man första gången bär dem själf så.

Pojkarna följde processionen ända fram till schäsen, på försiktigt afstånd för att inte stå i vägen eller eljest uppväcka be-fallningsmans vrede. De höllo sig gärna snedt före för att riktigt kunna se mördaren i ögonen. De äldre blefvo stående på sina platser, men deras ansikten vändes efter mästarn som solrosorna vrida sina kronor

efter solen.

Inne i Körkan vankade faster omkring. De ha farit nu, de ha farit nu, sade hon gång på gång fast där ingen fanns som hörde.

Ute på backen stod Fändris-Kalle och slukade skådespelet.— Såg ni hvad hvit han var! sade han till de andra, och han hade inte hunnit lugna sig riktigt än, det hördes på målföret.

— Herrens vrede är stor öfver de orättfärdiga, sade Nordströmskan. — En mandråpare var han och nu lider han sitt välförtjänta straff. Men de timliga straffen äro som en väderil och ett sandkorn i hafvet mot dem som Herren i sin nåd hafver beredt åt deförtappade i afgrun-den.

— Det måste ju så gå, sade Kuggas. — Därinne i kammarn har jag ju en tafla med „Den breda och den smala vägen“ på, jag har gett en half rubel för den i stan, den är med guldram. För ett par veckor sen bad Björkman att få se den där taflan, han hade väl hört berättas om den, det är ingen annan som har en sån tafla. Ja de har väl den på Sjöö, tänker jag, men dit är långt. Så visade jag honom att Den breda vägen börjar meden högfärdsport. Jag förvarnade honom, men han skrattade bara.

Nu sitter han där med järn på händer och fötter liksom Mörksens furste ska sitta efter Domen.

Dagsverksklockan på Kuggas började ringa, Sigrid hade middagen färdig. Långsamt skingrade sig folket.

— Smissgumman såg allt sanningen den här gången också, sade skomakarns Tilda nere i tåget.

— Herrens vägar äro många, sade Nord-strömskan argt, men se till att du håller din lösa trut, för om prosten får höra det där om Smissgumman så blir vi olyckliga allihop.

— Såg ni hvad hvit han var? mumlade Fändris-Kalle. Han märkte inte att de andra redan gått och lämnat honom ensam.Markelin gick omkring i sin bod och var till stor förskräckelse för sina pojkar. Med „pojkarna“ menade han biträdena, ehuruväl två af dem uppnått både myndig ålder och allsköns mandom, hvilket pigorna i staden när som helst kunnat gå hög ed på. Han beskyllde dem för lättja och håglöshet, han beifrade de oskyldigaste snatterier, och det var inte lönt att försöka drifva vanligt skoj med de enfaldiga bondgubbarna de här dagarna. Markelin var inte den som drog sig för ett litet örknip eller klitsch klatsch med flata handen när han var på det humöret.

Och man kunde bli på det humöret med mindre. Handeln med stadsboarna var full-komligt på upphällningen. Nu visste man att fiendens anfall bara var en fråga om dagar eller timmar. Skäriborna rapporterade dagligen rökpelare vid horisonten. Myndigheterna varnade. Kosackerna redo manhaftigt på åsen och hötte med sina pikar. De buro gevär på ryggen och patroner i väskan. Men patronerna voro af den natur att de icke rymdes i gevären.

Försiktiga stadsbor började i små portioner forsla sina dyrbarheter inåt landet. Markelin hade helst gjort detsamma, men han måste ju uppbjuda all sin kraft för att söka minska paniken. Så var det ju också det att han så säkert räknat på Björkmans lada och den flinka Marengo, och nu var mästarn borta sedan två dagar.

Den häktningen förargade handelsman omåttligt, han visste ju bestämdt att Björkman var oskyldig. Tror du vi drack toddy med en mördare i går? frågade han ma-gistern med väldigt skratt när budet kom. Men magistern skrattade ej när han svarade:

— De borde ha tagit dig eller mig i stället, det här slår sig inåt för Björkman.

Det trodde nu inte Markelin. Herregud, det var ju ett fördömdt tråkigt misstag, men sånt behöfver väl inte knäcka en duktig karl. Om man nu bara kunde få honom lös så fort som möjligt!

*

Andra dagen, kort före stängningstiden, kom Fändris-Kalle in i butiken. Han hade sig en ordentlig hifvare, var rufsig i peruken och liksom sårig i ögonen. Han låg där öfver disken och låddes se på bukgjordar och grimskaft, men det var bara skoj. Till sist bad han att få tala med handelsman själf. Pojkarna visade honom in i

bodkammarn.— Hvad hålan är det nu då? sade Markelin vresigt, han satt i sin hvitslitna stol och skref siffror i en smal kladd.

— Jo, sade Fändris-Kalle och försökte få rättning på kroppen, jag tänkte fråga om det går för sig att jag tar litet på bok, jag har rå-råkat glömma pengarna hemma.

Orden kommo långsamt och med fyll-hicka som inslag.

Markelin satt fortfarande med ryggen åt och kruxade i kladden.

— Hvad skulle det gälla nu då? sade han när det passade i räkningen.

— Jo jag har tänkt att det ku-kunde vara bra att få sig en ny gri-grimma åt hästen. Och sen så sku det gällah! en kanna brännvin.

— Hvad fanken nu då! Ska du behöfva komma till stan efter en kanna brännvin? Har du inte tillräckligt hemma, ni som bränner både i ny och nedan?

— Visst har vi, visst har vi, det skaingen ko-kommah! och säga att vi är utan. Men det är nu så att jag inte har tä-tänkt gå hem än, det är så förba-baskades skönt och bra här sånt. Hem går jag int! Jag går ihint fast färgen!

Nu vände sig Markelin helt hastigt om, stolsitsen hade skruf i, det gick som en fläkt så ledigt. Han spände sina starka ögon i Fändris-Kalle.

— Jaså du vill inte gå hem i kväll. Hör du nu, Kalle, det tycks inte ha varit något betydligt med ditt sofvande i natt, du ser ju ut som fan i en sprucken burk. Hvad har du rätt haft för dig på sista tiden?

— Det är min sak, det, svarade Fändris-Kalle med stor morskhet. — Jag går hvar jag vill, det har ingen att sticka sin nä-näsa i, jag är ju på fri fot — jag är fri och le-ledig karl menar jag. Jag gör hvad hålan jag behahagar. Hur blir det nu med brännvinet — får jag heheller får jag int? Jag har djäfligt brådt, jag skalånga vägar i dag, miltalena och mera till.

Markelin kom med fart ur stolen som nickade efter honom på sin spiral.

— Brännvin sa du? Visst fan ska du få brännvin, Kalle lilla, så mycke du vill. Inte kan jag ju låta dig gå törstig härifrån, du som alltid handlar hos mig, nån skam har jag väl i mig. Sitt nu ner där i soffan, vi tar ett litet glas tillsamman och språkar en stund, det är ju så tomt i boden nuförtiden att jag kan ligga och spotta i taket från morgon till kväll, och det blir ändå tid öfver.

Han drog opp en bundt nycklar på snöre ur byxfickan och kastade vårdslöst lyra ett par slag.

— Hvad får det nu lof att vara? sade han och öppnade ett stort hörnskåp. — Här finns livlands och kummin och Rigabalsam och vanligt hembrändt. Svagare varor passar inte för två såna karlar som Fändris-Kalle och handelsman Markelinnär de nu en gång råkas. Men eljest är det bara att välja hvad ögat lyster och magen begär.

Fändris-Kalle hade fallit ihop i soffan.

— Hur sku det vara att blanda? sade han och stramade opp sig för ett ögonblick.

— Utmärkt! Salomo själf med alla sina ordspråk och flickor kunde inte ha hittat på något så fiffigt. Hälften balsam och hälften kummin — det lägger sig som bomull kring hjärtat.

Glas hade han färdigt i skåpet, den Markelin, och snus och cigarr att välja på. Kalle tog af båda, han ville ha allt starkt på en gång i dag. Men handelsman pratade kammarn full medan han slog i och bjöd; riktigt på blank bricka bjöd han.

— Har Kalle hört hvad som kan hända i Österbotten? Jo en handelsman där hade ett tyskt biträde, och för nöjes skull höll han sig med en liten apa. En dagkom en bondgubbe in i bodkammarn, ingen var där utom apan, men gubben hälsade höfligt. Och apan som väl nån gång hade sett hur husbonden brukade göra, klef opp i skåpet och slog i en sup och bjöd åt gubben. När handelsman kom in sa han strax: Får det lof att vara en li-

ten snaps? Tackar, tackar, sa gubben, men tyysken har ren bjudit. Så dumma kan bönderna vara i andra trakter, här har de hufvun som knifvar.

Fändris-Kalle vaknade till.

— Hvad färgen talar ni om knifvar här? sade han och knep ihop ögonen för att bli riktigt skarp.

— Jag sa bara att du har hufvud som en rakknif, Kalle lilla. Skål nu!

De drucko och drucko, men hur Fändris-Kalle drack, så var hans glas alltid fullt närhelst han sträckte ut handen. Så frikostig och behändig kunde Markelin vara när det behöfdes. Ett ögonblick tyckte Kalle ju nog att det var någonting ovan-ligt med handelsman, men sen slöade han till och glömde bort det.

— Skål, skål! sade Markelin. — Du dricker ju ingenting, Kalle lilla. Är det magen eller hjärtat som trycker dig? Du sitter där och värper på någonting, hvad är det rätt åt dig i dag?

— Hör nu handelsman, sade Kalle mödosamt, kan han säga om de hugger huf-vet af mördare ännu, eller skickar de dem bara till Sibirien? .

— Det beror på circumstanserna som fransosen säger, ibland skickar de dem först till Sibirien och hugger hufvet af dem sen, och ibland gör de tvärtom. Men hvarför funderar du på såna sorgliga saker, Kalle lilla? Aha, du tänker på det där mordet i er strand. Det var ju en faslig historia, jag hörde lite om det i förrgår men jag fick inte riktigt klart för mig hur det rätt gick till. Men kanske du kan berätta, du lär ju ha varit närvarande?

— Visst fan kan jag berätta och vittnakan jag med, med fingrarna på boken, jag är den enda som vet hur det gick till och alla andra ljuger. De som säger att jag ljuger de ljuger. Björkman slog honom med sin knif, och sen kastade han den i sjön nära Kuggas' nothus. Jag kan gå ed på det, hör ni det era djäflar!

— Hvem säger att du ljuger, Kalle lilla? Ingen människa. Men hur var det nu riktigt från början?

— Vi sitter där helt vackert på lindan

och spelar kort, Emil och jag, han vann hela tiden, och sen så märkte jag att det svinet hade ristat streck och krumilurer på kortena — nej nu ljuger ni igen! — och så märker jag att Björkman kommer gående och tittar i sitt nothus och sen går han åt stan till — håll käften, ni ljuger! — han kommer rakt på Emil som en folkilsk tjur och slår honom i nacken så sant mig Herren till kropp och själ------

Här föll det öfver honom som en tung skugga, han såg opp och skrek till.Framför honom, öfver honom, på honom står handelsman med gröna ögon som vill ut ur hufvet. Han känner nånting hårdt om handlofvarna, hårdt som järn, Markelins förfärliga händer, och han hör en röst som säger tätt vid hans öra: Det är du som är mördaren, Kalle, och nu är du fast. Du är fast, förstår du det, du är fast. Och när greppet om handlofvarna slappas ett ögonblick faller Kalle öfver soffkarmen och kastar opp. Men Markelin har inget förbarmande, han ruskar honom så att lif och anda kan gå ur, och så säger han igen så där hårdt, han hviskar men det ekar så att hufvet kan sprängas: Nu ska du bekänna, Kalle, här hjälper ingenting! Vill du bekänna, hva? Och han rycker opp Kalle ur soffan och låter honom stå där midt på golfvet fast han är slapp i knävecken som en gammal fällknif, och så hviskar han igen, nej han skriker, han vrålar som Domens basun: Du ska bekänna, Kalle, det är dusom är mördaren! Och då känner sig Kalle med ens så svag, det är visst döden som kommer, och nu kan han inte hålla det tillbaka mer, det är nånting som vill opp, det kommer af sig själf liksom spyorna, han vill trycka det ner med våld, försent, nu säger han tydligt och klart, han hör ju sin egen röst: Jo, det är jag som är Emils mördare. Säg det en gång till! befaller handelsman, och då måste han göra det. Markelin öppnar dörren, det strömmar människor in, så många, många människor, handelsmans pojkar och Nordströmskan och två bönder från Kaf-by, hela Räfsbacka är där, hela stan, hela världen — och inför dem alla måste han vittna högt och dyrt att det är han som är mördaren och att Björkman är oskyldig. Sen får han lägga sig på soffan igen, han sjunker, sjunker genom golfvet, under jorden, genom luften —Markelin står där och torkar svetten ur pannan.

— Kalle är full nu, säger han, och hans bekännelse kan bestridas. Men jag släpper honom inte så lätt när han

vaknar. Det ska kosta honom Sibirien det här, och Björkman ska inte behöfva pinas en timme mer än nödigt.

— Allt står i Guds hand, säger Nord-strömskan. — Det är farliga saker att tubba och hota, det finns plats för många i Sibirien, har jag hört. Man ska akta sig för att gå Försynen och öfverheten i förväg, jag säger bara det.

— Här inne i min bodkammare är jag försyn och öfverhet själf, och därför säger jag: Nordströmskan packar sig ut! Och så håller hon sig vackert i skinnet hädanefter, för det står lite i lagen om signerier och trolldom för betalning, och det finns vittnen på att Nordströmskan har tagit provision af Smissgumman för skaffade kunder, och det både i ägg och

10 — Regnbågen.brännvin och kontanter. Jag säger bara det.

— Handelsman tycks ha druckit, sade Nordströmskan halfhögt, stadd på utgående.

Följande dag var Björkman fri.Den 5 juli kom olyckan öfver staden. Den länge väntade.

Tidigt på morgonen sprängde fienden den gamla fästningen ute i vikmynningen. Svarta stöder af sten och rök reste sig tornhögt ur vallar och kasematter, ett ögonblick belysta af mattgult sken, sen sjönko de ner i breda kaskader. Det var som om en jättehval legat därute och blåst jord i stället för vatten. Dånet rullade doft öfver trakten — en tung vält som pressade blodet från människornas kinder. Några brandraketer ritade sina guldkurvor inåt viken, mot varfvet, knappt synliga i det rika solljuset; de föllo i vatt-net långt från sitt mål och slocknade med ett ynkligt fräsande. Men det slog eld i deras sinnen som sågo.

Nu prisade de sin lycka som i god tid fört sina ägodelar i säkerhet, men det var ju knappt en handfull. Öfver alla de andra kom en stor ångest. Tvåtusen människor rusade omkring för att rädda de många underliga ting som tillsamman bilda ett hem. De strömmade ut genom norra tullen till ladorna, torpen och ängarna på båda sidor om stora landsvägen.

Det var ingen tvekan om vägen; så hade man längesen beslutit att det skulle göras när stunden var inne. Och nu var signalen gifven, en signal som ingen kunde missförstå.

*

Magistern satt i sitt rum och höll frukostströmmingen i stjärten — han åt dem med ben och allt — när den första explosionen kom. Han gick bort till fönstretoch fick se hela skådespelet, såg gruspelarna skjuta opp som fakirernas trän och försvinna lika hastigt. Jaha, sade han, så gick han till sin bokhylla och stoppade på sig de böcker han beslutit rädda. Han var färdig.

Nu kunde han tänka på dem som med tyngre ankaren hängde fast vid materien. Gumman Tilas’ gälla rop och snyftningar trängde genom golfvet. Magistern skyndade ner och hjälpte henne lassa på handkärran som stod i beredskap sen flere dar. En resa drog han den ut till det torp där gumman fått löfte om härbärge, sen lät han henne fortsätta och gick själf öfver till handelsmans.

Markelin stod hög och lugn midt oppe i tumultet, som han ledde med korta, mi-litäriska ord. Han föreföll nästan glad: bättre detta än den eviga väntan. Han gaf sina order efter noggrann plan, ingenting blef lämnadt åt slumpen. Allt var tillhands som behöfdes för att bärga ochskydda lagret, bara Björkman fattades och Marengo. Men Markelin hade ju häst och karl själf, så att något måste alltid kunna räddas om inte fienden var alltför kvick med sina brandraketer.

— Farbror kom i alla fall, sade han till magistern. — Jag visste det! Men Björkman är putzweg, ingen har sett till honom sen han kom hem i förrgår på kvällen. Jag var med på första lasset till Skoängen och bröt opp luckan till hans lada. När han inte kom själf så.

— Han kommer nog som lofvadt var, sade magistern. — Och kommer han inte, då måste jag ditut. Då är där en män-niskobrand att rycka ur glöden, och det betyder mer än alla era bord och bänkar.

— Ja ja, sade Markelin, jag tänkte eljest be farbror ta hand om mina ungar, de springer här i fotterna på oss och jag har ingen fullvuxen att afstå. Alla behöfs vid inpackningen.Magistern nickade.

— Russinlådorna angår mig inte, men dina oskyldiga barn ska jag gärna ta hand om. Vi ger oss i väg till ängarna så snart Björkman kommit.

. Och magistern samlade barnen omkring sig i lusthuset, alla fyra. De darrade af ifver, som unga hästar.

Det var inte länge de behöfde vänta. En höskrinda svängde med ganska stark fart in genom porten. I skrindan stod Björkman. Han bar mössan djupare nerdragen i pannan än vanligt, för öfrigt var han sig visst ganska lik.

Magistern skyndade fram och tryckte Björkmans hand. I detsamma visade sig Markelin på trappan.

— Nu är jag här som aftaladt var, sade mästarn till Markelin. — Strax efter smällarna började jag spänna för. Men bättre schäs har jag inte än som den här.

Markelin strålade.

— Det är just en skrinda vi behöfver!sade han. — Men ska du inte först föra bort ditt eget? Byn ligger så nära, man kan aldrig veta.

— Nej, svarade Björkman kort. — De andra fick ju nog brådt de, men mitt får bli där det är.

— Jag tackar inte nu, sade Markelin, och så sprang han för att ge nya order.

Magistern tog Björkman afsides.

— Är du inte orolig för din stuga? Det kan bli för dig att börja om alltsam-man från första böljan.

Björkman såg magistern rakt in i ögonen.

— Det blir det i alla fall, sade han. — Hur som helst, jag ska bort härifrån nu.

— Människa! ropade magistern, men sänkte strax rösten. — Det var ju klart att du skulle gå och hitta på någonting vanvettigt. Jag har anat det hela tiden. Men människa, skrynkelben, jag säger dig att allting går öfver. Vänta några månader, du får se!— Nej, svarade mästarn helt stilla, jag kan inte lefva bland dem som har sett mig föras.

— Men det var ju ett misstag, ett för-bannadt eländigt misstag, det blir varning åt befallningsman, det ska vi ställa om.

— Det är möjligt det, sade Björkman, men det är nu så i alla fall att jag måste bort. Jag ska söka mig till en annan trakt där ingen känner mig.

Där blef inte tid för magistern att säga mer, och han kände ju också att det var ord ut i luften. Björkman och bodpojkarna hjälptes åt att fylla skrindan; magistern tog två af barnen i hand och lät dem ta hvar sin, så gingo de alla fem ut på gatan. Modern såg ängsligt efter dem, de nickade uppmuntrande till henne och klämde hårdt hvarandras fingrar för att inte skiljas åt i villervallan.

Aldrig förr hade någon sett trängsel på dessa gator. Magistern kunde knappastkvarhålla medvetandet att han gick den gamla vägen genom norra tullen.

En underlig stad höll på att växa upp där ute på ängarna. Höet stod obärgadt, men det var ingen som tänkte på det nu, skadan blef inte heller stor på dessa magra vallar. Här strandade spillror af hem efter hem, det såg ut som när ett otåligt barn stjälper ut sin leksakslåda. Moraklockor lågo utsträckta som lik i gräset, bord spjärnade med alla fyra i vädret som kräk under slaktarens hand.

Hur allt blef fattigt och löjligt här, också det som ännu för en timme sen varit ett hems höga stolthet och prydnad. Nu syntes hvar fläck, hvar refva skrek. Klara dagern föll obarmhärtigt på baksidan af ärevördiga möbler som stått i hundra år i sin vrå och bara visat vackra frammen, och det var inte utan att det gick på samma sätt med många af ägarna. Vi har så mycket inom oss som kom-mer fram först i lifsnöd och stor penningfara.

Magistern blef underlig till mods vid denna syn som bar olyckans hela prägel fastän självfva katastrofen ännu låg i luften och tyngde som aflägsen åska. Han såg ner på gossen vid sin sida. Iulus! sade han, gjorde lös sin hand och

klappade gossens lockhufvud.

— Jag heter ju Ville, hvad du är dum! skrek pojken och hoppade jämfota af skratt.

— Nej, sade magistern, du är Iulus som följer sin far non passibus aequis. Den vackraste scenen i hela Aeneiden, nu upp-lefver vi den, du och jag.

Borta i Skoängen stodo ladorna tätt oppe i skogsbrynet och ute på fältet låg en och annan slumpvis slungad ut i det gröna. Hvilken af dem var Björkmans? Det blef ett långt sökande; sent omsider stack ett bekant hufvud fram ur en glugg, bodpojken Everts. Där var nu målet.Det blef fullt opp med stufningsarbete för dem alla när lassen från staden kom-mo. Säckar och lådor tornade opp sig till taket vid ladans bakvägg, en väldig mur mot hungerns anfall och människors nöd. Möblerna fingo en vrå för sig.

Och dagen led. Magistern gjorde barnpigans gärning med mycken framgång tills han blef aflöst af modern. Hvar blir fienden af? frågade han. Hon skakade på hufvudet, det var ingenting nytt att rapportera. Vaktposter sutto uppflugna i talltopparna på åsen och gömda i skjulen på bryggorna eller på saltbodarnas loft, men det kom enstämmigt bud från dem alla: fienden ligger kvar där ute vid fästningen.

Dagen strålade, himmeln var fejad och fri från moln. Den heta luften stod och darrade tills en vindfläkt kom, någon gång, och sköljde svalka. Här och hvar brunno lifliga kaffeeldar. Man kunde ha trott att alla dessa människor helt plötsligt tagitsig en lofdag midt i veckan och firat den med samfällda utflykter, så ljuflig var dagen, så fridfull den gröna jorden där skördarna frodades. Men det var ingen som skrattade, och på vägen vacklade män med runda ryggar under bördorna, rödögda och bländade af rinnande svett.

Det var inte utan att magistern greps af någon oro när han gaf akt på Björkmans framfart. Han pinade sig, mästarn, som en botgörare efter svår synd, och han skonade icke heller sin goda Marengo. De gjorde två fulla resor på kortare tid än drängen behöfde till en. Marengo var våt långt ner på magen och frusade af trötthet; Björkmans händer darrade så att han hade svårt att lossa surrningarna på lasset. När de kommo för sjunde gången med skrindan öfverfull gick magistern fram till mästarn.

— Ni tar döden på er, du och Marengo, sade han. — Hvad ska det tjäna till?— Vi gör bara som alla andra, svarade Björkman undvikande.

— Ja, sade magistern, nu skonar sig ingen. Om mänskorna med samma ifver tog sig an en ädel sak så skulle världen se bra annorlunda ut just nu.

I solnedgången kom Markelin vandrande från staden. Han afbröt forslingen, det var förbi med både hästar och karlar. Björkman och Marengo tumlade ner i gräset som dödsskjutna.

— Fienden? Fienden? frågades där rundtomkring.

— Som förr, svarade Markelin. — Vi tycks få en lång frist, och väl är det, för det mesta ligger obärgadt kvar därinne.

Och så tilläde han saktare, liksom för att icke utmana:

— Kanske blir det ingenting alls; kanske går vi fria.

Det lyste opp i de spända ansiktena;nu var det sagdt som många velat men ingen vågat tro på.

— Nej, sade magistern, nu är det för sent. Det är inte möjligt och knappt ens önskvärdt att alla dessa storartade förberedelser skulle ha varit förgäfves. Jag vet att elden kommer öfver oss i natt. Den måste komma, vi har ju själfva gjort det oundgängligt. Vi har malt den enda tanken så länge, och vi har malt den till slut. När stenarna går tomma brinner kvarnen opp. Elden måste komma därför att vi alla har trott det från början, sättet blir slumpens sak: en congrevesk raket, en pigas kjol som stjälper en lykta, en stöfvelklack som råkar slå en gnista.

Vare sig nu detta gjorde intryck på Markelin eller ej, han bestämde sig för fortsatt försiktighet och bäddade sin familj i syskonsäng på ladans golf. Det öfriga stadsfolket drog sig småningom hemåt för att sofva under eget tak

eftersom faran ej var så alldeles öfverhängan-de. Vakter ställdes ut för att trygga fälten mot tjufvar. En stor tystnad lade sig öfver markerna.

Björkman låg där med slutna ögon, det ryckte till i lederna ibland och han kände en stor tyngd i hufvudet, men sömnen ville inte komma. Han reste sig, såg sig ett helhvarf omkring, fann intet, dref likgiltigt uppåt skogsbrynet. Magistern ropade någonting efter honom, han gitte inte vända på hufvudet ens. Magistern med alla sina ord, — hvad nyttade det i denna hans stora själsnöd?

Han gick djupare och djupare in i skogen, satte sig till sist på en stubbe. Här rann en smal stig fram mellan stenarna, hal och glänsande af barrens tvillingsnålar. Tvärs genom skogen löpte den, bort till Räfsbacka. Björkman följde den i tankarna ända bort till Kolabacken. Det var den vägen korna brukade komma hem från hagen om kvällarna förr, i den goda tiden. En underlig tid och ganska långtborta, men han mindes den klart. Det kom alltid en sådan ljus och lifaktig klang i klockan på Kuggas' skällko när det bar af i lunk utför backen mot Sigrid som stod där i tågmynningen och lockade. Och inne i skogen brukade vallpojken hojta gällt med sin spruckna målbrottsstämma, han skuttade omkring på sina lortiga fötter och svor fullvuxet åt treds-kande kräk som satte af inåt snåren. —

Midt oppe i dessa funderingar hörde Björkman verkligt råmande och tramp som närmade sig. En skälla ljöd också, enstaka korta slag; han kände den inte, det var en vanlig koskälla som ingenting hade att säga honom. Snart hade han den tätt inpå sig. Tolf vackra kräk masade sig ovilligt förbi honom, sist kom Grindas' deja med en väldig spragga i handen. Hon tog ett hastigt steg åt sidan för den mörka karlen på stubben och skrek fy. Jag ska försöka låta bli att slådig med »knif, sade mästarn då och skrattade kort. Nu kände hon ju honom på rösten och stannade, kanske skämdes hon lite för sin rädsla. Kräken ska till Skoängen, sade hon, de säger att fienden ska komma och bränna i natt. Det tros så, sade Björkman för att säga något, och när hon fortfarande blef stående tillsköt han: Det blir inte mycket att bärga i Skoängen i år när alla ska dit och trampa.

När det inte blef till något mer gick flickan vidare med ett kast på hufvudet. Sigrid kommer efter med Kuggas' kräk, sade hon med ett gällt flin och så var hon borta.

Björkman satt kvar, orörlig.

Nu får det bära eller bryta, tänkte han, jag stannar. En stund förgick, lång. Så hörde han svagt hur kläppen slog i pinglan på Kuggas' skällko, ett godt stycke borta, en matt och entonig klang den här gången. Det märktes ända hit att kräken med olust låtit drifva sig ur fållan, att devankade trött. Mästarn reste sig när den första tunga, kantiga kroppen vaggade förbi. Tjuren blängde hvitt på honom, men slött och utan stridslust. Björkman gick rakt mot Sigrid, ref mössan från huf-vudet för att strax bli igenkänd och få sin dom.

Hon stannade tvärt och tog sig med händerna åt bröstet. En sekund stod hon rädd, men natten var ljus, hon kände honom strax därpå. De kommo hvarann allt närmare, kanske gingo båda, kanske bara den ena. De sågo in hvar i den andras ansikte, så tog Björkman om henne hårdt, hårdt, som för att inte falla. All världen förvirrades för honom en stund tills han hörde henne snyfta mot sin axel. Kvistar knaxade, det strök och sopade tungt i granriset när korna lunkade vidare.

Sigrid torkade snart sina tårar, sen talade hon lugnt och förståndigt igen, som alltid förr. De satte sig på en mossbolst-rad sten och nu fick Björkman sagdt såmycket om de svåra tilländalupna dagarna, som ingen annan människa fått höra ett ord om hur de än ansatt honom med frågor. Hon erfor också hans beslut att lämna Räfsbacka, hon förstod och gillade det strax.

— Jag följer dig dit bort, hvart det så blir, sade hon. Och hon tilläde sen helt stilla: Jag har tänkt så mycket på det här sen jag blef fri från Emil, och jag tror att det skulle gå lättare för oss om jag blef med barn. Då kan ingen hindra oss mer.

— Nej, svarade Björkman, nej, inte på det sättet, det ska nog gå ändå. Det är fegt att tvinga på det viset. När jag vet att du vill så går det.

Sedan blef inte mycket mera taladt. Han höll hennes hand, han visste att det var för alltid; hvad var där mer att säga?

Han hjälpte henne att få rätt på kräken som hunnit långa vägar och spridt sig i skogen. Vid midnattstiden kommo de fram till ängarna.Där hördes höga rop från ladorna och tätt stöfvelklamp på landsvägen. I en fart var Björkman öfver gärdsgården och ute på vägen. Ett långt skrangel kom hastigt schafsande långs dikesrenen, snubblade, trasslade in sig i sig själf, kom genast åter på benen. Det var magistern.

— Björkman! skrek han. — Björkman! Nu är det färdigt! Och han pekade mot skogsremsan som skylde staden.

Det röda skenet sköt i höga flammor uppåt himmelskupan.Ett helt kvarter stod i lågor när magistern och Björkman nådde brandstället. Elden mättade här en hundraårig hunger, aldrig förr hade staden afstått mer än någon munsbit åt gången.

Det stimmade tätt af människor i gränderna, en skrek på bärgning, en annan på släckning. En kvinna sprang fram och tillbaka med håret löst på axlarna och skrek med skärande röst: Fienden kommer! Fienden kommer! Allt böljade hit och dit Med svordomar och knytnäfsslag fick Markelin hålla folket kvar i kedjan som langade vattenämbaren från stranden till brandplatsen, alla tänkte på sitt egetoch ville hem. Med häftigt stritt och plask flögo ämbaren från hand till hand och kommo halftomma fram, det var som att spotta i en brasa.

— Mästarn! skrek Markelin strax de så-go hvarann. — Tag min plats här i kedjan, jag måste ut och få reda på hvar satan alla sprutor blir af. Nej, farbror är för gammal till det här.

— Jaså, sade magistern stucken och hastade vidare. — Det ska väl ändå finnas någonting som också jag duger till en sådan här dag, mumlade han.

En vattenkärra kom skvättande med gnistor under hjulen, det skvalade ur tunnans grinande springor. Två män gingo an med en urgammal brandspruta, de stodo där nakna till midjan och häfstången flög upp och ner, det rosslade och pep i sprutan som i ett lungsjukt bröst, en tunn och slak stråle pressades mödosamt fram ur den murkna slangen. Huset de käm-pade om var förloradt, det var lätt att se, ena gafveln bortfrätt och den svankryg-giga åsen fullsatt af gula ryttare. Genom ett fönster i bottenvåningen kom flygande husgeråd, möbler, paltor, glas, karotter, tallrikar, där tornade upp sig en hög af spillror på gatan. Det var någon därinne som försummat att bringa sitt i säkerhet i tid och nu bar på en enda hvitglödande tanke: att få sina fattiga skatter utom eldens räckvidd.

Ett brandsegel kom. Man reste det till skydd för granngården, det var sönder-mögladt och blef litet som ett lakan mot eldens väldighet. Sprutor sattes i gång för att hålla det vått, männen lågo dubbla öfver spakarna, men strålen vissnade af på halfva vägen; snart var luften full af stinkande, rykande, glödande tygflasor som sådde eldens frön vida omkring.

En barhufvad man bröt sig väg med boxar och sparkar, tog upp småsten från gatan och kastade in rutorna i ett man-sardfönster. Magistern kände honom strax, det var menageriägaren Nielsen.

— Petrine! skrek denne uppåt fönstret, och fettet i hans tjurnacke lagrade sig i spända veck när han böjde hufvudet bakåt. — Petrine, raska på, du ska vakta tälten!

Det drog ett sus genom hopen. Flickan är kvar däroppe, flickan som gick på lina.

Magistern gick fram till Nielsen, så nära att de nästan snuddade vid hvarann.

— Är flickan kvar däroppe?

Nielsen ryckte på axlarna.

— Mycket möjligt, svarade han. — Hon hade lagt sig och hon brukar sofva tungt ibland, men hon kommer nog ner när elden börjar sveda stjärten på henne.

— Hvarför sprang ni inte genast opp och väckte henne? sade magistern tätt vid Nielsens öra.

— Jag hade ju mina tält, för satan! De kan också ta eld, men de kan intespringa undan af sig själfva. Jag måste få dem flyttade ett stycke längre ut från husknutarna. Hvad fan har ni förresten med det att skaffa? Petrine, kom ner!

Och så kastade han igen ett par stenar.

— Låt bli att söndra rutorna! röt Markelin någonstans borta i gränden. — Det blir ju mera drag!

Magistern ruskade djurtämjaren.

— Ska ni låta flickan brinna inne? Spring genast opp och rädda henne!

— Tror ni jag är eldfast? Spring själf!

Magistern betänkte sig en sekund. Till

det här är jag visst gammal nog, sade han så och gick in på gården.

I det ögonblick han öppnade dörren och började springa uppför trapporna var det flere som ropade förskräckta varningar. Men han märkte strax att faran inte var särdeles stor, elden hade ingenstans nått trappan. Det var mörkt därinne, men i andra våningen lyste emot honom en klargul rektangel, och bakom den glesadörren hördes ett susande prassel. Röken började kvälja honom ju högre han kom, men eljes var hjältemod alls icke af nöden här.

Utanför vindsdörren låg en kropp utsträckt med hufvudet nedhängande öfver första trappsteget. Magistern kände en stor glädje då han såg flickan. Han tog henne på armarna och bar henne nedför trappan. Hon var ett barn nästan och vägde inte mycket, som väl var för magisterns klena muskler.

Ute på gården kommo karlar emot, de togo flickan och buro henne längst bort i trädgården. Hon var klädd i ett trasigt linne, kroppen tecknade sig så hvit mot gräset. Ett blått bylte höll hon stadigt pressadt mot bröstet, men hon andades icke mer.

Magistern tog af sig rocken och bredde den öfver henne, det var något i den ena karlens blick som kom honom att göra det. Ja, sade den andra, det är väl slutmed henne; och så skyndade de tillbaka till släckningen.

Magistern satte sig i gräset bredvid den lilla kroppen. Jag kom för sent, sade han, men det var väl det bästa. Elden renar, du hade visst mycket som måste brännas bort. Vargar har människorna varit mot dig, vargar! Han slätade stilla hennes hår.

Och medan han satt där blef det allt ljusare och ljusare omkring dem. Eld-hafvet svällde och svallade ut åt alla sidor, lågorna dånade som jätteflaggor i storm. Han hörde många människors jämmerrop och gråt, och likt slag af en väldig taktpinne föllo pumparnas dofva dunkar. Det var snart ingen möjlighet mer att stanna i trädgården; magistern betraktade villrådig den liflösa kroppen i gräset.

Men det var inte döden. Plötsligt for en kramp genom flickans lemmar, med häftiga kräkningar vaknade hon till lif igen. Det låg dagg i gräset, hon frös;hon stirrade med förvildade ögon mot elden.

— Vi kan inte stanna här, sade magistern. — Hemma hos mig ska du få kläder och en varm säng.

Hon såg på honom med sina stora ögon men rörde sig ej.

Elden dånade, luften var fullsådd med seglande gnistor, kolnadt papper och brinnande tygslamsor. Svalorna drefvos ur sina bon och drogo skriande fram och tillbaka öfver trädgårdarna. Svordomar och kommandorop blandades och stego med lågornas sugande hvirflar mot en torr och stjärnlös himmel.

— Vi måste gå, sade magistern enträget och lyfte upp flickan. — Mitt hus ligger mot vinden, det är ingen fara där ännu så länge.

Flickan betraktade honom trött.

— Var det ni som bar mig ner för trappan?

— Ja, svarade magistern, men kom, kom!— Nåja, sade hon med en suck, det får väl bli då.

Magistern bröt ett hål i granngårdens ruttna staket och förde henne på genvägar neråt stranden. Han manade på henne tills de halfsprungo, icke för eldens skull, det var Nielsen magistern ville vilseleda. De passerade gårdar utan ett mänskligt lif, dörrar och fönster stodo vidöppna, gardinerna sögos ut af luftdraget och böljade ljudlöst fram och tillbaka. Det var som om en pest gått fram och slagit allt lefvande. Ljus brunno i tomma rum, en skottkärra stod halflastad vid en trappa. Borta vid en hundkoja kämpade en väldig bernhardiner för att komma lös, tog sats på sats, sprang fram, föll halfstrypt, men kedjan höll. I det tjutet fingo nattens alla fasor röst. Magistern måste dit bort för att lossa kopplet. Det tog sin tid. När han åter rätade på sig såg han flickan springa ett stycke tillbaka mot branden, men plöts-ligt stannade hon och inväntade honom med en dödstrött, sammanbiten min. Han tog henne under armen, stödde henne, ledde henne, bar henne nästan, upp till sitt rum.

Han bäddade vackert ner henne i sin säng. Hon låg där tyst och såg mot dörren, bröstet gick tungt under det grofva lakanet. Af sin handduk gjorde magistern en kompress och lade den på hennes panna. Han tände också ett talgljus men släckte det snart igen, här behöfdes inga dankar nu med det väldiga skenet därute.

Med ens tycktes flickan komma ihåg någonting. Hon drog fram sitt blåa bylte på täcket och vecklade ut det, det var hennes gamla solkiga trikåer med stoppor af annat garn.

— Jag var redan nere på gården, sade hon, så kom jag ihåg de här. Jag måste opp efter dem igen, man får inte nya för pengar här, han skulle ha slagit mig till döds.— Stackars, stackars, sade magistern. Han fann inte på ord, för en gångs skull; ingenting hade han heller att bjuda henne.

Nu klämtade det i rådhuset och kyrkklockorna ringde, det var ingen eldsvåda mer, det var en stad som brann. Men vinden skyddade magisterns hus och hans goda böcker.

— Ni måste skynda er, sade flickan till slut med en otålig rörelse, jag vill gå min väg.

Magistern steg opp ur gungstolen och snokade förlägen i vrårna.

— Kära barn, sade han med blygsel, det är så dåligt beställdt hos mig, jag har ingenting att ge dig, inte en droppe vin, ingen stärkande medicin; min hushållerska är också borta. Hvad är det du helst vill ha, kanske kunde jag skaffa det på något sätt, jag vet inte.

— Jag? sade flickan förvånad. — Jag vill ingenting, jag trodde det var ni som

ville.Magistern tvärstannade och såg på henne.

— Alla män är ju svin, fortfor flickan med sin trötta, hesa röst. — Här och öfverallt.

Magistern gick bort till sängen och tog hennes hand.

— Hur gammal är du? frågade han sakta.

— Sexton.

— Sexton år! Röken på din vind var barmhärtigare än jag; kan du förlåta mig, barn?

Hon förstod honom inte, men det kom en stor oro öfver henne, hon satte sig opp i sängen.

— Han söker mig, sade hon. — Jag känner det.

Utan blygsel drog hon af sig de smutsiga linnetrasorna och klädde sig i sina trikåer.

— Du kan inte gå så där, sade magistern, jag ska skaffa dig en kjol.

12 — Regnbågen.— Får jag behålla rocken? frågade hon med yrkets tiggande gnäll.

— Visst får du det, bara jag får behålla böckerna.

Och magistern skyndade ner till madam Tilas. Det såg ut som plundradt där, allt det bästa hade gumman fått med sig. En klocka knäppte på väggen i det nakna köket. Brandskenet stod blödande rödt bakom fönstren och kastade

spetsiga skugg-tungor öfver det mattlösa golfvet. Klockan tickade som en slägga, det gaf djupt eko i tomheten.

Magistern gick in i kammaren och fick rätt på en rifven kjol och ett par gamla skor, han tog dem utan betänkande. Ute i farstun såg han flickan trycka sig i en vrå, hon hade sökt sig ner, kanske för att rymma.

Magistern räckte henne kläderna. Men, sade han skyggt, betänk dig nu och välj. Du får gärna stanna, kanske jag kan skydda dig.Flickan klädde sig feberbrådskande. Han är där, hviskade hon, han går af och an utanför porten. Jag kände det.

Hon gaf sig icke tid att snöra skorna, besinningslöst störtade hon ut på gatan i sin groteska dräkt.

Nielsen kom raskt emot dem.

— Hit med tio rubel, sade han till magistern, ni har haft flickan på er kammare. Ni ville dra växel på eldsvådan, gamla svinpäls, men jag är inte den som låter huttla med mig!

— Barn lilla, sade magistern handfallen till Petrine, säg honom ... säg honom hur det kom sig ...

Flickan stod där styf sen hon fått i sig Nielsens blick.

— Nå, Trine, sade domptören, ingenting mer behöfde han säga.

— Jo, sade hon hastigt och ställde sig bredvid Nielsen, ni måste betala, ni släpade mig dit opp.

— Raska på! skrek Nielsen, jag måstetillbaka till mina tält, elden flyger ju genom luften. Tio rubel kontant; jag tar också emot silfverklockor.

— Kreatur! utbrast magistern. — Du är galen! Staden brinner, jord och himmel brinner, och du schackrar med människor!

— Det brinner inte här. Fem rubel, det är mitt sista ord. Jag kan också ta dem, om de inte lossnar på annat sätt.

Han närmade sig magistern med half-krökta armar och spänd blick. Af gammal vana sökte han undertaget som kan bli det afgörande, men han hade säkert haft att göra med mera fruktansvärda motståndare än den som nu stod inför honom uppgifven, vimmelkantig.

Och dock skedde där intet. Med ens förlamades djurtämjarns armar och sjön-ko slappt ner. Han vände blicken åt annat håll, lyssnade. Nu förstod magistern.

Det skar genom luften ett vrål, det stegöfver staden en orkan af tjut, svällande som en jätteorgels toner. Det var helvetet själft som upplät sina portar, där hördes alla stämmor tillbaka till Kain.

— Tigrarna! sade magistern sakta.

— Tälten brinner! Tälten brinner! ropade flickan klagande.

Nielsen hade ingenting sagt, han sprang som ett djur, ett snabbt djur.

Petrine vred sina händer i stor vånda. Stanna! sade magistern bedjande, men hon knäppte rockens knappar, samlade den långa kjolen med båda händerna och flaxade bort i den tomma gränden, löjlig, skrämmande, spöklik.

Magistern förlorade henne strax ur sikte, men han följde långsamt efter. Bakom hörnet där hon först vikit af fann han hennes ena sko. Hon stannade icke ens en sekund för att ta upp den, tänkte han. Hundens kedja kunde jag lösa, men hunden ville själf bli fri.

Han fortsatte ännu ett stenkast. Därlåg hennes andra sko midt på den öde gatan, ett stelnadt, gapande spår.

Magistern tog upp skon. Den var varm af hennes fot, hon själf var redan långt borta. Någonstans i mörkret där människor och djur tjöto.

Nu förstod han att det var bäst att vända. Han sökte sig trots allt en plats i kedjan som langade vatten.

*

Ännu i soluppgången kämpade folket för sin stad, fastän där just intet var kvar att missunna elden. Hus efter hus, kvarter efter kvarter måste uppges, det blef bara en oafbruten rad af kapitulationer.

När kyrkspiran föll gaf folket tappt; hvad hopp fanns där för kojorna när Gud lät sitt eget hus förstöras? Blinda af sot och smuts raglade de sista försvdone utåt landsvägen. De buro på föremål som slumpen lagt dem i händerna, kyrkans heliga kärl och hemmens profanaste.Röken steg tung och kväljande ur ruinerna och bredde sig öfver hela socknar. Seglande papper förde budskapet milar omkring.

Många hvita ansikten skälfde af gråt denna morgon, men solen sken godt behag och strålade muntert som om ingenting händt.

Tjufvar och strykare njöto nu sitt lifs största helgdag. Det var som en önsklek. Jag vill ha en klocka — där ligger ett ur med ked i diket. Jag vill ha en silfver-sked — där ligger ett dussin i ett knyte.

Mödrar och barn irrade omkring och sökte hvarann midt i klara solskenet. Så underligt var allt att mången hoppades drömma.

Vid Björkmans lada samlades de tre vännerna efterhand, sönderbrutna till kropp och själ. Markelin hade förlorat allt utom hvad ladan rymde. Han bar det ganska stilla.

— Jag har ändå någonting att bölja ommed, sade han, det finns de som får det värre.

Men magisterns hus var ett af de få som stodo oskadda kvar, en remsa nere vid stranden.

— Minns du kvällen i ditt lusthus? sade magistern. — Det blef en afskedsfest för oss tre.

Och han fäste blicken på Björkman som låg där raklång med armen under hufvu-det. Mästarn hade somnat trots ljuset och bullret; han låg där alldeles stilla, hans ansikte var lugnt och allvarsamt.

Med den stigande dagen bredde sig tystnad öfver ängarna. De gråtande hade ju dock till sist gråtit ut, för stunden åtminstone, tröttheten tvang dem ner mot jorden en efter en. De böjdes mot marken som rågen af mycket regn; självfva hundarna kommo till hvila.

Midt ute på fältet tändes en eld. Där sutto några män, de rådslogo redan om bästa sättet att bygga opp igen.Magistern satt och betraktade kropparna som hvilade på jorden. Så nära målet, tänkte han, och ändå kan resan bli så brokig.